

YKTS Yrittäjyyskasvatuspäivät 2023

Kriittisiä ja reflektiivisiä näkökulmia yrittäjyyskasvatukseen

Abstraktikirja

National Entrepreneurship Education Conference 2023

Critical and reflective perspectives on entrepreneurship education

Book of abstracts

Ilonen, Sanna & Hytönen, Kaisa (Toim./Eds.)

TURKU AMK

YKTS
Yrittäjyyskasvatuksen
Tutkimusseura ry

Turun yliopiston kauppakorkeakoulu
University of Turku, School of Economics

Ilonen, Sanna & Hytönen, Kaisa (Toim./Eds.)

YKTS Yrittäjyyskasvatuspäivät 2023

Abstraktikirja

YKTS National Entrepreneurship Education

Conference 2023 Book of abstracts

ISBN 978-951-29-9396-3 (PDF)

Esipuhe

YKTS Yrittäjyyskasvuspäivät toivottaa yrittäjyyskasvatuksen tutkijat, opettajat ja toimijat lämpimästi tervetulleeksi kaksipäiväiseen tapahtumaan Turun yliopiston kauppakorkeakoululle 27.-28.9.2023. Konferenssin tämän vuoden teema on ”Kriittisiä ja reflektiivisiä näkökulmia yrittäjyyskasvatukseen”. Tavoitteena on haastaa yrittäjyyskasvatuksen vakiintuneita näkemyksiä ja nostaa keskusteluun vähemmälle huomiolle jääneitä kysymyksiä yrittäjyyskasvatuksen päämääristä ja toteuttamisen tavoista ja siten edistää yrittäjyyskasvatuksen tutkimusta ja käytäntöä.

Konferenssin pääpuhujina ovat professori Andrew Corbett Babson Collegesta (Boston, US) sekä apulaisprofessori Päivi Siivonen Turun yliopistosta. Professori Corbettin puheenvuoro ”A Critical Reflection on Emotion and the Teaching of an Entrepreneurial Mindset” keskittyy tunteisiin osana yrittäjyyskasvatusta. Apulaisprofessori Siivosen puheenvuoro ”Yrittäjämäisiä ja työllistettäviä korkeakoulutettuja kasvattamassa: menestyjiä vai uupuneita suorittajia?” puolestaan tuo esille yrittäjämäisen toiminnan ihannointiin liittyvät monenlaiset puolet. Lisäksi luvassa on kaksi mielenkiintoista TalkShowta, työpajoja sekä tieteellisten tutkimusten että käytännön kehittämistöiden esittelyitä. Konferenssin osana järjestetään myös HankeHUB, joka on suunnattu erilaisten yrittäjyyskasvatukseen tai oppilaitosten ja työelämän välisen yhteistyön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttajille. Tämä abstraktikirja kokoaa yhteen konferenssissa kuultavien 34 esityksen abstraktit konferenssin teemojen mukaisesti. Kunkin teeman alla esitellään tieteelliset tutkimukset, käytännölliset kehittämistyöt ja työpajat.

Turun yliopiston kauppakorkeakoulu järjestää tämän vuoden konferenssin yhteistyössä Åbo Akademin, Turku AMK:n, Varsinais-Suomen Yrittäjien, valtakunnallisen YES ry:n ja YKTS Yrittäjyyskasvatuksen Tutkimusseuran kanssa. Lämmin kiitos konferenssin järjestelytoimikunnalle hyvin sujuneesta yhteistyöstä ja yhteen hiileen puhaltamisesta tapahtuman järjestelyiden osalta. Kiitämme lämpimästi Liikesivistysrahastoa sekä Laitilan Wirvoitusjuomatehdasta, jotka ovat tukeneet tapahtuman järjestämisessä.

YKTS2023 Yrittäjyyskasvuspäivien järjestelytoimikunnan puolesta,

Sanna Ilonen

Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

Kaisa Hytönen

Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

Preface

YKTS National Entrepreneurship Education Conference warmly welcomes researchers, educators and actors of entrepreneurship education to a two-day conference at the University of Turku, School of Economics on September 27-28, 2023. The theme of this year's conference is "Critical and reflective perspectives on entrepreneurship education". The aim is to challenge the established views of entrepreneurship education and to discuss questions that have received previously less attention to promote the research and practice of entrepreneurship education.

The keynote speakers of the conference are Professor Andrew Corbett from Babson College (Boston, US) and Associate Professor Päivi Siivonen from the University of Turku. Professor Corbett's keynote "A Critical Reflection on Emotion and the Teaching of an Entrepreneurial Mindset" focuses on emotions as part of entrepreneurship education. Associate Professor Siivonen's keynote "Educating entrepreneurial and employable university graduates: successful or exhausted individuals?" on the other hand, brings out many aspects related to the glorification of entrepreneurial activity. In addition, there will be two interesting TalkShows, workshops and presentations of scientific research and practical development work. ProjectHUB is also organized as part of the conference, which is aimed at the implementers of various projects related to entrepreneurship education and the development of cooperation between educational institutions and working life. This book of abstracts brings together the abstracts of the 34 presentations heard at the conference in the order of the conference's sub-themes. Scientific research, practical development work and workshops are presented under each sub-theme.

The University of Turku, School of Economics organizes this year's conference in cooperation with Åbo Akademi, Turku AMK, Varsinais-Suomen Yrittäjät, the National YES network and the Scientific Association for Entrepreneurship Education. Many thanks to the organizing committee of the conference for the well-functioning collaboration and pulling together the conference. We warmly thank the Foundation for Economic Education and Laitilan Wirvoitusjuomatehdas for their valuable support in making this conference possible.

On behalf of the YKTS2023 Organising Committee,

Sanna Ilonen

University of Turku, School of Economics

Kaisa Hytönen

University of Turku, School of Economics

Sisällysluettelo | Table of Contents

Teema 1. Yrittäjyyskasvatuksen kriittinen ja reflektiivinen tarkastelu

Theme 1. Critical and reflective examination of entrepreneurship education

Tieteellinen tutkimus, Scientific research

Berglund, Karin, Dodd, Sarah, Hytti, Ulla, Jack, Sarah, Lage-Arias, Serxia, Lindberg, Jessica, Verduijn, Karen & Wettermark, Anna	
<i>Navigating the terrain of entrepreneurship education. How can we transform entrepreneurship education?</i>	8
Hytönen, Kaisa & Ilonen, Sanna	
<i>Sisäisen yrittäjyyden työelämämerkitys ja reflektiopinnat: opiskelijoiden näkökulma</i>	9
Ilonen, Sanna, Peltonen, Kati, Laalo, Hanna & Hietanen, Lenita	
<i>Kriittinen yrittäjyyskasvatustutkimus nyt ja tulevaisuudessa</i>	10
Korpi, Janette & Kari, Hannu	
<i>Mentorointi osana yrittäjyyskasvatusta; mentorin ja aktorin odotukset prosessista</i>	11
Ruuska, Juha	
<i>ILOAK -malli: kohti Integraatiivista, Luovaa, Oppijalähtöistä, Avointa ja Kollektiivista yrittäjyyskasvatusta?</i>	12
Rättyä, Leena	
<i>Yrittäjämistä perusopetuksen opetussuunnitelmassa</i>	13
Taipale-Eräväla, Kyllikki, Ala-Rämi, Katariina, Lehtinen, Ulla & Eskola, Leena	
<i>Female students and entrepreneurship – need for feminized actions in entrepreneurial education?</i>	14
Työpaja, Workshop	
Hytti, Ulla, Berglund, Karin, Dodd, Sarah, Jack, Sarah, Lage-Arias, Serxia, Verduijn, Karen	
<i>Co-creation workshop on pedagogies for eco-justice, social justice and hope in entrepreneurship education</i>	15

Teema 2. Yrittäjyyskasvatus ja arvot

Theme 2. Entrepreneurship education and values

Tieteellinen tutkimus, Scientific research

Elkina, Anna	
<i>Discussing gender in entrepreneurship education</i>	17
Vaara, Lauri & Lempiäinen, Jesper	
<i>Nuorten yrittäjyysorientaatio ja arvot</i>	18

Teema 3. Yrittäjämäisen kulttuurin rakentaminen yrittäjyyskasvatuksessa

Theme 3. Building an entrepreneurial culture in entrepreneurship education

Tieteellinen tutkimus, Scientific research

Hintikka, Jouni	
<i>Yrittäjyyskasvatus Pohjois-Pohjanmaan nuorten yrittäjyysintressien muotoutumisessa</i>	20

Joensuu-Salo, Sanna, Hämäläinen, Minna, Peltonen, Kati & Raappana, Anu <i>Ammattikorkeakouluopettajien asenteet yrittäjyyskasvatusta kohtaan ja niiden kehittyminen kolmen vuoden aikana</i>	21
Lehtinen, Ulla, Ala-Rämi, Katariina, Eskola, Leena & Taipale-Erävala, Kyllikki <i>Innostaako paikkakunnan mahdollisuudet nuoria yrittäjyyteen?</i>	22
Ramström, Joachim, Ilonen, Sanna & Helle, Laura <i>Educators' perspective: development of employability competences in venture creation</i>	23

Käytännöllinen kehittämistyö, Practical development work

Humala, Iris & Lahtinen, Anna <i>Tietotekijöiden superkompetenssit tekoälyn käyttöönotossa</i>	24
Tulonen, Suvi, Ala-Rämi, Katariina & Hintikka, Jouni <i>Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian päivittäminen VÄKEVÄ-hankkeessa</i>	25
Vainio, Johanna & Lehtonen, Sanna <i>Elinvoimaa yrittäjämäisellä osaamisella</i>	27

Teema 4. Yrittäjyyskasvatuksen pedagogisia kokeiluja ja uusia käytänteitä Theme 4. Pedagogical experiments and new practices in entrepreneurship education

Tieteellinen tutkimus, Scientific research

Hämäläinen, Minna & Peuhkuri Katri <i>Yrittäjyyskasvatuksen parhaat käytännöt kouluissa</i>	29
Kari, Hannu <i>Effect of Business Simulation game on entrepreneurial skills</i>	30

Käytännöllinen kehittämistyö, Practical development work

Gustafsson-Pesonen, Anne <i>Yrittäjyyden polkumallin äärellä</i>	31
Pöllänen, Elina, Karjalainen, Jari & Hallamaa, Malviina <i>Yhteiskunnallisen yrittäjyyden osaamisen kehittäminen korkeakouluissa</i>	32
Schleutker, Kai & Lehtonen, Lasse <i>Kokemuksia digimarkkinoinnin koulutuksesta mikro- ja pk-yrittäjille</i>	33
Soulamo, Kirsi <i>Yrittäjyyden esivaiheiden tukeminen Ideasta innovaatioon -opintojaksolla ryhmäcoachingin ja rohkeusinterventioiden avulla</i>	34
Varamäki, Elina, Viljamaa, Anmari & Joensuu-Salo, Sanna <i>Jatkajakoulu kasvuprosessina perheyrittäjyksen jatkajaksi</i>	35
Viljamaa, Anmari, Tall, Juha & Kettunen, Salla <i>Ostajakoulusta nonstop-opinto verkkoon</i>	36

Työpaja, Workshop

Asteljoki, Sari & Kairikko, Anette <i>Tutkimus-, kehitys ja innovaatioympäristöt innostavat oppimaan</i>	37
--	----

Teema 5. Yritysten ja oppilaitosten välinen yhteistyö Theme 5. Cooperation between companies and educational institutions

Tieteellinen tutkimus, Scientific research

- Ihamäki, Pirita & Suomi, Kati
Työelämän muutos yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta 39

Käytännöllinen kehittämistyö, Practical development work

- Järvenpää, Kirsi
Lukiolaisten työharjoittelu 2.0 40
-

Teema 6. Yrittäjyyskasvatuksen arviointi Theme 6. Evaluation of entrepreneurship education

Tieteellinen tutkimus, Scientific research

- Järvinen, Mikko
Kaupallisten kiihdyttämöohjelmien menestystekijät yrittäjien näkökulmasta 42

- Kantanen, Maisa
Learning outcomes in entrepreneurship education in higher education institutions 43
-

Teema 7. Yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden tutkimuksen tulevaisuuden näkymiä Theme 7. Future prospects of entrepreneurship education and entrepreneurship research

Tieteellinen tutkimus, Scientific research

- Raappana, Anu
Kokemuksia valtakunnallista yrittäjyyskasvatustutkimuksesta ja näkökulmia nuorten yrittäjyyspotentiaaliin -case Ysimittari 45

Käytännöllinen kehittämistyö, Practical development work

- Peura, Kirsi
Minimum exposure to entrepreneurship - how and when university students in all fields encounter entrepreneurship as a phenomenon as part of their studies 46
-

Teema 8. Kestävän kehityksen tavoitteet ja yrittäjyyskasvatus Theme 8. Sustainable development goals and entrepreneurship education

Tieteellinen tutkimus, Scientific research

- Römer-Paakkanen, Tarja & Suonpää, Maija
Maaseudun 50+ matkailuyrittäjät kestävän kehityksen edistäjiksi yrittäjyyskasvatuksen avulla 48

Käytännöllinen kehittämistyö, Practical development work

- Rosendahl, Annariikka & Kairikko, Anette
Uhka vai mahdollisuus? Kestävän kehityksen liiketoimintamahdollisuuksista kansainvälinen yrittäjyyden MOOC-kurssi 49

Teema 1

**Yrittäjyyskasvatuksen kriittinen ja
reflektiivinen tarkastelu**

Theme 1

**Critical and reflective examination of
entrepreneurship education**

Karin Berglund, Stockholm University

Sarah Dodd, Strathclyde University

Ulla Hytti, University of Turku

Sarah Jack, Lancaster University & Stockholm School of Economics

Serxia Lage-Arias, Instituto de Educación Secundaria Fernando Wirtz

Jessica Lindberg, Stockholm University

Karen Verduijn, VU Amsterdam

Anna Wettermark, Stockholm University

Navigating the terrain of entrepreneurship education

How can we transform entrepreneurship education?

In this paper we care about the need to develop entrepreneurial pedagogies that can benefit the growing community of educational practice, which aims to support just transitions to a more sustainable society (Chester et al, 2019; Hadengue & Guntzburger, 2021). Such a movement would demand a reflection on what kind of entrepreneurial pedagogies that could better prepare students for a leading role in mitigating pressing crises of the present and future (Gasparin et al, 2021; Laasch et al, 2022). A key concern for such transformation to take place would be to provide space for reflection and reconsider alternatives.

To understand what kind of alternatives that are available we will in this paper present a literature review, focusing on EE where sustainability, human connectedness and more-than-human perspectives are stressed. To analyse how such alternatives could have an impact on mainstream understandings we adapt and apply two additional concepts taken from Bornemark's work: *ratio* (i.e. economic rationality) which has taken precedence over *intellectus* (i.e. human judgement). With the concept of ratio it is emphasised how we have come to turn to – as well as turn everything into – abstractions and generalisations in the search for answers and strategies. This culture thrives in (neo)liberal societies and has come to shape the understanding of self, others and society. A counterweight to ratio is intellectus, representing the subjective, emotional and temporary, which stresses the human ability to 'not know', but to stand in relation to 'non-knowing'.

Metaphorically, the relation between ratio and intellectus relation can be illustrated as a 'map' (cmp. Berglund et al., 2022), where ratio help people to navigate in their different contexts (as EE education) and where intellectus practices help us to revise and update the map; synchronising it with current organizational and societal conditions, contexts and needs. With the metaphor of 'the map' we propose different paths for navigating in the EE terrain if we wish to transform it, to better support the challenges we collectively face.

Keywords: Transformation, navigation, sustainability, intellectus

Kaisa Hytönen, Turun yliopisto

Sanna Ilonen, Turun yliopisto

Sisäisen yrittäjyyden työelämämerkitys ja reflektiopinnat: opiskelijoiden näkökulma

Tutkimuksessa tarkastellaan yrittäjyyskasvatusta korkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta analysoimalla opiskelijoiden näkemyksiä oman sisäisen yrittäjyyden merkityksestä työelämässä ja sen reflektiopinnoista. Tutkimuskysymykset ovat 1) millaisia merkityksiä opiskelijat näkevät omalla sisäisellä yrittäjyydellään työelämässä olevan ja 2) minkälaisia reflektiopintoja he käyttävät pohtiessaan sisäistä yrittäjyyttään.

Nykyään yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on luoda opiskelijoille työelämälähtöisiä valmiuksia riippumatta siitä, työskentelevätkö he tulevaisuudessa yrittäjinä vai palkansaajina (Rae 2007; Nabi & Holden 2008). Tutkimuksissa on kuitenkin huomattu, että sisäisen yrittäjyyden taidot siirtyvät huonosti työelämään (van Wetten ym. 2020) ja että opiskelijoiden on vaikea mieltää yrittäjyyttä itselleen sopivana uravaihtoehtona (Komulainen ym. 2019) ja sanoittaa omaa yrittäjyysosaamistaan (Nyström & Wendelin 2021). Yrittäjyyskasvatuksen yksi suurimmista haasteista onkin, että yrittäjyyden tutkijoilla ja opettajilla on edelleen vaikeuksia ymmärtää, minkälaiset asiat motivoivat opiskelijoita kohti sisäistä yrittäjyyttä ja mitä hyötyjä opiskelijat kokevat sisäisellä yrittäjyydellä olevan (Alam ym. 2020).

Tutkimus toteutettiin sisäisen yrittäjyyden aineopintotasoisella kurssilla. Aineisto muodostui 74 opiskelijan oppimispäiväkirjoista, joista 21:ssä opiskelijat pohtivat sisäistä yrittäjyyttä osana omaa toimintaansa. Temaattista analyysiä varten aineisto rajattiin näihin 21 oppimispäiväkirjaan. Tulosten mukaan sisäiseen yrittäjyyden merkitykset työelämässä kytkeytyivät merkityksiin yksilölle itselleen ja yksilöä laajempiin merkityksiin. Sisäisen yrittäjyyden nähtiin vaikuttavan pääasiassa myönteisesti omiin ura- ja ammatillisen kehittymisen mahdollisuuksiin. Yksilöä laajemmat merkitykset liittyivät työnantajaorganisaatioiden suoriutumiskyvyn parantamiseen sekä muiden työntekijöiden työssäsuoriutumisen ja hyvinvoinnin tukemiseen. Oppimisen reflektiopinnat liittyivät kurssilla käytettyihin oppimisaktiviteetteihin, aikaisempiin kokemuksiinsa työelämästä ja harrastuksista sekä roolimalleilta oppimiseen.

Tulokset osoittavat, että yrittäjyyskasvatuksessa opiskelijoiden näkökulmat ja toiveet tulee ottaa entistä paremmin huomioon, jotta heidän motivaatiotaan yrittäjyystaitoja kohtaan ja taitojen tehokkaampaa siirtymistä työelämään voidaan tukea. Opiskelijoita on myös autettava löytämään itselleen sopivia keinoja itsereflektioon; mitä opittu voisi tarkoittaa nimenomaan itsensä näkökulmasta.

Avainsanat: sisäinen yrittäjyys, työelämä, korkeakoulutus

Sanna Ilonen, Turun yliopisto

Kati Peltonen, LAB-ammattikorkeakoulu

Hanna Laalo, Turun yliopisto

Lenita Hietanen, Lapin yliopisto

Kriittinen yrittäjyyskasvatustutkimus nyt ja tulevaisuudessa

Kriittinen yrittäjyyskasvatuksen tutkimus on voimistunut 2010-luvulta alkaen. Se on saanut vaikutteita kriittisestä johtamis- ja kasvatustutkimuksesta kehittyen monitieteiseksi ja kirjavaksi tutkimusalaksi, joka kyseenalaistaa yrittäjyyden ja yrittäjyyskasvatuksen teoretisointeihin ja käytäntöihin vakiintuneita lähestymistapoja ja tulkintoja. Hiljattain voimistuneena tutkimusalana saatavilla ei ole tarpeeksi ymmärrystä kriittisen otteen näyttäytymisestä tutkimuskirjallisuudessa. Täten, tarkastelemme tässä kirjallisuuskatsaukseen pohjautuvassa artikkelissa kriittisen otteen näyttäytymistä viimeaikaisessa yrittäjyyskasvatuksen tutkimuksessa ja luodaten kriittisen yrittäjyyskasvatustutkimuksen nykytilaa ja tulevaisuuden suuntia. Tutkimuskysymyksemme ovat: *1. Millaisena kriittinen yrittäjyyskasvatustutkimus näyttäytyy viimeaikaisen tutkimuksen valossa? 2. Millaisia tutkimussuuntauksia ja painotuksia voimme erottaa kansallisessa ja kansainvälisessä kriittisessä yrittäjyyskasvatustutkimuksessa?*

Kirjallisuuskatsauksemme kohteena on kriittinen yrittäjyyskasvatustutkimus, joka on julkaistu ajanjaksolla 1/2010-1/2023 tiedejulkaisuissa. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme systemaattisia kirjallisuushakuja. Kansainvälisen kriittisen yrittäjyyskasvatustutkimuksen osalta nojauimme SCOPUS-tietokantaan. Kansallisen kirjallisuuden osalta haku toteutettiin tarkastelemalla kotimaisia tiedelehtiä, jotka sisällöllisesti hyväksyvät yrittäjyyskasvatustutkimusta. Kansainvälisen kirjallisuuden osalta käytimme hakutermeinä *critical, dark, refle** ja *"ent* edu"*. Kansainvälinen haku tuotti 71 tutkimusjulkaisua, joista rajautui 26 tarkempaan analyysiin. Kansallinen haku toteutettiin tiedelehtien hakuportaaleista sanoja *yrittäjyys, yrittäjyyskasvatus, yrittäjämäisyys, yrittäj** ja *"kriittinen yrittäjyys"* käyttämällä. Haku tuotti yhteensä 120 artikkelia, joista valikoitui 9 tarkempaan analyysiin.

Tuloksemme osoittavat, että kriittistä yrittäjyyskasvatuskeskustelua käydään eri tieteenalojen lähtökohdista useissa eri lehdissä. Kriittiset äänenpainot ovat voimistuneet erityisesti viimeisten kolmen vuoden aikana. Tutkimus voidaan positoida politiikan ja diskurssien sekä pedagogisten käytäntöjen tasolle. Poliitiikan ja diskurssien tasolla kriittisen analyysin kohteena ovat yrittäjyyskasvatuksen diskurssit julkisissa koulutuspoliittisissa dokumenteissa. Tyypillisesti näissä tutkimusartikkeleissa tarkastellaan yrittäjyyskasvatusta uusliberaalin koulutuspolitiikan sovelluksena. Pedagogisten käytäntöjen tasolla valtaosa artikkeleista keskittyy tarkastelemaan yrittäjyyskasvatuksen pedagogiikan kehittämistä yleisesti. Loput artikkelit refleктоivat kurssikokeiluja pyrkien edistämään kriittistä keskustelua yrittäjyyskasvatuksessa. Suomenkieliset tutkimusartikkelit painottuvat politiikan ja diskurssien tasolle ja kansainväliset tutkimusartikkelit pedagogisten käytäntöjen tasolle. Kriittistä keskustelua käydään osittain silloissa lukuisilla foorumeilla. Jaettu dialogi tieteenalojen kesken voisi syventää tutkimusta ja avata myös uusia tutkimussuuntia.

Avainsanat: kirjallisuuskatsaus, yrittäjyyskasvatus, kriittinen

Janette Korpi, Centria AMK

Hannu Kari, Centria AMK

Mentorointi osana yrittäjyyskasvatusta; mentorin ja aktorin odotukset prosessista

Keski-Pohjanmaalla erilaisissa 2. ja 3. asteen oppilaitoksissa toteutetussa Let's Learn Work (LLW) -hankkeessa Keski-Pohjanmaankoulutusorganisaatioiden opiskelijoita sekä vastavalmistuneita ilman työtä tai opiskelupaikkaa jääneitä nuoria on pilotoinnin tuloksena suorittanut työelämäpassin, joka on todiste opituista taidoista ja josta on hyötyä sekä opintopolun rakentamisessa että työpaikan saavuttamisessa. Tavoitteena oli myös tarjota perusopetuksen ulkopuolella järjestettävää, syvempää työelämä- ja yrittäjyysosaamista sekä paikallisen elinkeinoelämän tuntemusta. Mukana oli mentoreina myös yrittäjiä, sekä aktoreina yrittäjyyttä mahdollisena tulevaisuuden urana pitäviä nuoria.

Osana mentorointiprosessia kerättiin palautetta sekä siihen osallistuneilta mentoreilta että aktoreilta ja havaittiin, että heidän odotuksensa mentoroinnista poikkeavat toisistaan. Pääsääntöisesti kaikki osallistujat olivat erittäin tyytyväisiä mentorointiin, mutta vastauksissa esiin nouseva ero odotuksissa on tutkimuksen motivaationa. Tutkimuksen avulla ja halutaan saada lisätieto siitä, mistä ero johtuu ja kuinka odotukset voidaan saada vastaamaan enemmän toisiaan. Lisäksi mielenkiintoinen kysymys on, voiko odotusten eroilla olla vaikutusta mentoroinnin onnistumiseen. Tutkimuskysymys on siis; "Mistä erot aktorin ja mentorin ennako-odotuksissa mentorointiin johtuvat ja mikä on erojen vaikutus prosessin lopputulokseen?"

Tutkimus toteutetaan käyttämällä hyväksi kerättyjä aineistoja ja täydentämällä niitä tarvittaessa haastatteluin. Tutkimuksen näkökulmana on sosiaalinen konstruktivismi ja aineistoa käsitellään laadullisin menetelmin.

Opiskelijamentorointia on tutkittu varsin vähän. Tämän vuoksi tutkimus syventää ymmärrystä mentoroinnin hyödyistä ja mekanismeista erityisesti oppilaitosympäristössä ammattilaisen toimiessa mentorina ja opiskelijan ollessa aktorin roolissa. Tutkimus lisää ymmärrystä mentoroinnista erityisesti oppilaitosympäristössä ja opiskelijoiden toimiessa aktoreina ja auttaa myös käytännön mentorointitilanteissa.

Avainsanat: mentorointi, työllistyminen, yrittäjyyskasvatus

ILOAK -malli: kohti Integratiivista, Luovaa, Oppijälhtöistä, Avointa ja Kollektiivista yrittäjyyskasvatusta?

Artikkelissani esittelen muotoiluetnografisessa väitöstutkimuksessani (Ruuska 2023) kehitetyn yrittäjyyskasvatuksellisen, korkeakoulujen yrittäjyyskoulutukseen kehitetyn ILOAK-mallin, jolla tarkoitetaan *Integratiivista, Luovaa, Oppijälhtöistä, Avointa ja Kollektiivista* oppimista. Artikkelin tavoitteena on myös edelleen kehittää mallia sekä arvioida sitä suhteessa tämänhetkiseen tutkimukseen. Kriittisellä otteella toteutetun etnografisen väitöskirjatutkimukseni (2016-2023) kohteena oli paljon kansainvälistä huomiota herättänyt yrittäjyyden tutkintokoulutusohjelma, Tiimiakatemia. Ilmiötä kuvattiin tutkimuksessa yhteisöllisen yrittäjyyden oppimiskulttuurina, yhtenä erityisenä tapana merkityksellistää ja tuottaa yrittäjyyttä, identiteettejä ja toimijuutta.

Väitöstutkimuksen keskeisinä tuloksina kuvattiin Tiimiakatemia oppimiskulttuurin korostavan käytännöllistä, omissa yrityksissä tapahtuvaa tekemällä oppimista ja tiimioppimista. Kulttuuri näyttäytyy innovatiivisena ja leikkilisenä yritysmäisenä organisaationa, johon oppijat tulevat joka aamu töihin. Kulttuuri rakentaa koulun kulttuurisena toisena - perinteinen korkeakoulu ja sen arvot edustavat oppimiskulttuurin sisällä jotain ei-toivottavaa, jälkeenjäänyttä ja vanhanaikaista. Perinteisen korkeakoulun arvot, kuten teoreettisuus, tutkimus ja kriittisyys, voidaan esittää jopa arvottomina. Tutkimusten tulosten mukaan oppimiskulttuurin käytännöissä ja rituaaleissa eivät niinkään korostu taitojen tai osaamisen, kuin sosiaalista pääomaa tuottava yhteisöllisyys sekä ideologisten, todellisuutta yksinkertaistavien ja uushenkisten käytäntöjen tuotanto. Eräs keskeinen löydös on yrittäjyysopiskelijoiden heterogeenisyys, joita kuvataan kuuden erilaisen oppijapersoonan avulla.

Tutkimuksen aineiston pohjalta kehitetty ILOAK-malli tarjoaa yleisen lähtökohdan korkeakoulujen tutkintokoulutuksen pedagogiseen suunnitteluun, sekä tarjoaa kriittisen näkökulman siihen, minkälaisille arvoille yrittäjyyskasvatuksen tulisi rakentua. Yrityskasvatuksen oppialana tulee tiedostaa ja kiinnittää huomiota erilaisten yrittäjyyksien eli erilaisten yrittäjäidentiteettien tukemiseen ja oppimisen mahdollistamiseen, sillä yrittäjyysopiskelijat, heidän tarpeensa ja tavoitteensa ovat hyvin erilaisia ja muotoutuvia.

Avainsanat: ILOAK-malli, yrittäjyyskasvatus, korkeakoulupedagogiikka, oppimiskulttuuri, Tiimiakatemia

Leena Rättyä, Helsingin yliopisto

Yrittäjämienä perusopetuksen opetussuunnitelmassa

Tutkimuksen tarkoitus

Yrittäjyyden edistäminen koulutuksen avulla on näkynyt suomalaisessa yhteiskunnassa 1990-luvun puolivälistä lähtien laajamittaisesti. Peruskoulun ja lukion opetussuunnitelmiin yrittäjyyskasvatus tuli vuonna 1994. Yrittäjyyden tulon opetussuunnitelmiin voi nähdä osana laajempaa koulutuspoliittista kehitystä. Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää, millaista yrittäjämienä Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) konstruoidaan.

Tutkimuskysymys

Millainen yrittäjämienä Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista piirtyy?

Teoreettinen viitekehys

Tutkimuksen viitekehys on kriittisen yrittäjyyskasvatustutkimuksen näkemys siitä, että yrittäjyyttä ei pidä ymmärtää koulutuksen yhteydessä itsestäänselvytenä, eikä sitä pidä ottaa vastaan neutraalina toimintana kriitikittömästi. Tutkimuskysymyksen kannalta olennainen on yrittäjyyskasvatuksen yhteydessä tutkittu 'yrittäjämienä' (*entrepreneurial self* tai *enterprising self*) käsite, jolla viitataan jälkimodernin ja teollisen yhteiskunnan ihanteelliseen subjektiin.

Menetelmät

Tutkimus kuuluu valtaa, tietoa ja ideologiaa korostavaan kriittisen diskurssianalyysin piiriin. Tarkastelun kohteena on kielenkäytön todellisuutta tuottava luonne, jolloin huomio kiinnittyy kielenkäytön oletuksiin ja suostuttelevuuteen sekä siihen, mitä kielellä tehdään. Taustalla on Michel Foucault'n ajatus kriitikkistä sen osoittamisena, millaisia oletuksia ja tuttuja mutta haastamattomia ajatustapoja hyväksymiemme toimintojen takana lepää (Foucault, 1990).

Keskeiset tulokset

Alustavien tutkimustulosten mukaan perusopetuksen opetussuunnitelmatekstistä hahmottuu kolme yrittäjämienä säätelevää teemaa: ketterä menestyjä, sisäinen yrittäjäsankari ja oman elämän yrittäjä. Aineistosta piirtyy yrittäjämienä, joka on itsenäinen, itseään tarkkaileva, joustava ja oma-aloitteinen. Tämänkaltaisen yrittäjämienä liittyy ymmärrykseen uusliberalismissa tarvittavasta autonomisesta itsestään säätelevästä subjektista, jota ohjataan tekemään näennäisesti henkilökohtaisia ja välttämättömiä päätöksiä olemassaolonsa turvaamiseksi.

Teoreettiset kontribuutiot ja käytännön implikaatiot

Tutkimus tuo lisätietoa kriittiseen yrittäjyyskasvatustutkimukseen avaten keskustelua perusopetuksen opetussuunnitelman yrittäjyysdiskurssista yrittäjämienä implementaatioiden näkökulmasta. Tutkimuksen tuloksena syntyneen tiedon avulla on mahdollista avata reflektioivaa keskustelua opetussuunnitelmien sisältämistä ideologioista, joista opetustyössä on hyvä olla tietoinen.

Avainsanat: Yrittäjyyskasvatus, yrittäjämienä, perusopetuksen opetussuunnitelma, kriittinen diskurssianalyysi

Kyllikki Taipale-Eräväla, Itä-Suomen Yliopisto

Katariina Ala-Rämi, Oulun yliopisto, Kerttu Saalasti Instituutti

Ulla Lehtinen, Oulun yliopisto, Kerttu Saalasti Instituutti

Leena Eskola, Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä JEDU

Female students and entrepreneurship – need for feminized actions in entrepreneurial education?

In this study we explore students' options for female entrepreneurship; if being an entrepreneur is acceptable option for females and if there are differences in their thoughts about their future options.

It is globally well-known that fewer women than men are involved in entrepreneurial activities (Caliendo et al., 2015), and this gender gap in entrepreneurship has slowly reduced (Henry et al., 2022). Secondly, actions of entrepreneurial education (EE) have been conducted since 1990's in Europe. Countries have different EE implementing strategies varying from none through general in nature to precise EE strategy (Euryduce, 2014/15). Although EE is gender-free, entrepreneurship has historically been dominantly of men's activities, the default actor here is a man (Pietiläinen, 2002). Women are underrepresented being entrepreneurs also in Finland forming only 35 % of all entrepreneurs (Statistics Finland, 2022).

This study is based on survey with 1479 participants among students in Northern Ostrobothnia, a county with the youngest population in Finland. Preliminary study results suggest that female students agree more with the statement that females are encouraged to start as entrepreneurs than male students. Specially students in university and high schools agreed with it, but students in vocational schools were more critical. However, males regarded being entrepreneurship more likely future option for themselves than females.

As a conclusion, the study indicated that more educated female students were the most positive in terms of equality in entrepreneurship. Yet, there is still work to do in EE to realize these attitudes to realize these to established women entrepreneurs.

Keywords: entrepreneurial education, female, entrepreneurship, students

Ulla Hytti, University of Turku

Karin Berglund, Stockholm University

Sarah Dodd, Strathclyde University

Sarah Jack, Lancaster University & Stockholm School of Economics

Serxia Lage-Arias, Instituto de Educación Secundaria Fernando Wirtz

Karen Verduijn, VU Amsterdam

Co-creation workshop on pedagogies for eco-justice, social justice and hope in entrepreneurship education

The premise of this workshop is that we need to decouple enterprise education from the creation of growth businesses, and instead put its creative potential to work to help enact more just futures, for 'people' as well as 'planet'. This entails shifting towards innovating without exhausting planetary resources, addressing social inequalities, and becoming more inclusive. This means making changes in the way we currently enact EE, finding new pedagogical premises, and developing new course formats, materials, and assignments. The proposed workshop relates to an ongoing European Erasmus+ project that aims at elaborating new pedagogical approaches, developing & validating relevant course designs, materials, and teaching interventions and at organizing training activities (educate-the-educator).

In this workshop we enable the participants to concretely test and co-create pedagogical approaches developed in the project. Further, the workshop will invite the participants in ideating and developing a course structure for a training course for enterprise teachers that will build on notions such as sustainability, degrowth, post-growth, transition to green economies, life-centered projects, inclusive and democratic organizations.

Teema 2

Yrittäjyyskasvatus ja arvot

Theme 2

Entrepreneurship education and values

Discussing gender in entrepreneurship education

Gender equality remains an important issue in the field of leadership, management and entrepreneurship. Women are under-represented at the top decision-making positions even in EU countries (European commission, 2023). Practising gender equality implies not only providing the same rights to all citizens, but also understanding of how gender is constructed and practiced in the society as well as taking this knowledge into account in the everyday working practices (Bruni et al., 2005). On the one hand, in the society the concept of entrepreneurship is presented as gender-neutral. On the other hand, behind this gender-neutrality may hide the "one-fits-all" hegemonic image of a masculine entrepreneur (Bruni et al., 2005; Hytti, 2023). For example, the language of entrepreneurship is often gendered, with terms such as "competitiveness", "risk-taking," and "assertiveness" being associated with masculine traits. This language reinforces the idea that entrepreneurship is a masculine domain and can be intimidating or exclusionary to women and other marginalized groups. Also, entrepreneurship education is claimed to promote a 'neo-masculine' subject through de-mobilising gender (Berglund et al., 2017). Entrepreneurship is presented as something which is aspiring and available for everyone, but at the same time one needs to suppress femininity in order to succeed. In this study, I review the literature focused on the issues of gender in entrepreneurship studies as well as the literature on educational practices of introducing gender learning in the classroom. Through the literature review, I reveal possible ways of discussing and practicing gender in entrepreneurship education.

Keywords: gender-neutrality, gender equality, doing gender, gender in education

Lauri Vaara, Talous ja nuoret TAT

Jesper Lempiäinen, Talous ja nuoret TAT

Nuorten yrittäjyysorientaatio ja arvot

Suomessa yrittäjyyskasvatus herättää helposti arvokeskustelua sekä poliittisia mielleyhtymiä (mm. Mononen - Batista Costa, 2022; Tiikkala, 2013), mutta vähemmän on kiinnitetty huomioita yrittäjyyden ja arvojen yhteyteen nuorten keskuudessa. Vuoden 2021 TAT Nuorten tulevaisuusraportti -kyselytutkimuksen tulokset viittasivat siihen, että yrittäjyysorientoituneiden nuorten työelämäodotuksissa painottuivat enemmän menestykseen ja materiaan liittyvät odotukset, kun taas yrittäjyyttä vierastavien nuorten kohdalla näkyi yrittäjyysorientoituneita nuoria selvemmin ekologiseen ja sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvät työelämäodotukset. Tulokset herättivät keskustelua siitä (mm. TATin OpeTAT-opettajankoulutustilaisuus 2023), millaiset arvot yhdistävät yrittäjyysorientoituneita nuoria ja missä määrin nuorten käsitykset yrittäjyydestä ovat ajan tasalla. Tämän päivän vastuullisuutta korostavan yrittäjyyden sekä yhteiskunnallisen yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että yrittäjyyden pariin hakeutuisi nuoria mahdollisimman erilaisista taustoista ja käsitykset yrittäjyydestä olisivat ajan- ja totuudenmukaisia.

Tässä tutkimuksessa halusimme selvittää, mikä on nuorten arvojen sekä yrittäjyysorientaation välinen yhteys. Aineisto kerättiin sähköisesti osana TAT Nuorten tulevaisuusraportti 2023 -kyselytutkimusta helmi-maaliskuussa 2023. Kyselyyn vastasi yhteensä 6027 nuorta yläkouluista sekä toisen asteen oppilaitoksista ympäri Suomen. Tarkemmin aineisto koostuu nuorten vastauksista uuteen 30-väittämän arvomittariin (Partsch & Lehner, 2021), joka perustuu Schwartzin (1992) arvoteoriaan sekä nuorten yrittäjyysorientaatiota kartoittaviin väittämiin samassa kyselyssä. Analyysissä hyödynsimme määrällisistä tutkimusmenetelmistä korrelaatioanalyysiä arvojen ja yrittäjyysorientaation välisten yhteyksien selvittämiseen sekä regressioanalyysiä ottaaksemme analyysissä huomioon myös mm. sukupuolen mahdollisen vaikutuksen. Tulokset lisäävät ymmärrystä siitä, mitkä arvot yhdistävät yrittäjyyden pariin hakeutuvia sekä toisaalta yrittäjyyttä vierastavia nuoria. Tämä tukee erilaisista arvotaustoista tulevien nuorten huomiointia yrittäjyyskasvatuksessa, mikä on tärkeää, jotta yrittäjyys voisi puhutella aiempaa laajempaa joukkoa nuorista ja toisaalta arvojen vahva rooli tämän päivän yrittäjydessä välittyisi heille paremmin.

Avainsanat: yrittäjyysorientaatio, arvot, yrittäjyyskasvatus

Teema 3

**Yrittäjämäisen kulttuurin rakentaminen
yrittäjyyskasvatuksessa**

Theme 3

**Building an entrepreneurial culture in
entrepreneurship education**

Yrittäjyyskasvatus Pohjois-Pohjanmaan nuorten yrittäjyysintressien muotoutumisessa

Nuorten yrittäjyysasenteet ovat Suomessa vertailumaita positiivisempia. Myönteiset asenteet eivät kuitenkaan johda yrittäjyyteen; esimerkiksi Virossa uusien yritysten perustamisaktiivisuus on Suomea korkeammalla tasolla. Yrittäjyysintresseillä kuvataan liipaisintekijöitä, jotka edistävät myönteisten yrittäjyysasenteiden kanavoitumista yrittäjyyden intentioihin sekä varsinaiseen yrittäjyyteen. Nuorten yrittäjyysintressejä sekä yrittäjyyskasvatusta niiden muotoutumisen mahdollistajana ja edistäjänä ei ole kuitenkaan riittävästi tutkittu.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan nuorten yrittäjyysintressejä yrittäjyyden intentioihin ja yrittäjyyteen johtavina tekijöinä sekä yrittäjyyskasvatusta niiden muotoutumisen mahdollistajana. Tutkimusta ohjaa design-tutkimuksen periaatteet eli toteutuksia tarkastellaan ja kehitetään sykleissä yhdessä opiskelijoiden ja opetushenkilöstön kanssa. Aineistonkeruuta ja analysointia ohjaavat grounded-teorian periaatteet, erityisesti abduktiivisuus eli teoriaa ja empiirisiä aineistoja tarkastellaan limittäin ja kehitetään rinta rinnan.

Tutkimuksen aineisto on kerätty Pohjois-Pohjanmaan maakunnasta vuoden 2019 lopussa ja 2020 alussa Webropol-kyselyn avulla. Kyselyyn vastasi 1497 opiskelijaa kaikilta koulutusasteilta. Tutkimuksen varsinaisen aineiston muodostavat webropol-kyselyn avointen kysymysten vastaukset. Tutkimuksen lähtökohta on mielenkiintoinen, koska Pohjois-Pohjanmaalla asuu Suomen nuorin väestö. Maakunnan alueella on myös vuosien ajan edistetty yhtenäisen yrittäjyyskasvatuksen muotoutumista maakunnan yrittäjyyskasvatuksen strategiatyön kautta.

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa tarkasteltiin nuorten yrittäjyysinnostusta kolmen maantieteellisesti, elinkeinorakenteeltaan ja väestöltään toisistaan poikkeavan Pohjois-Pohjanmaan alueen välillä. Tutkimusaineiston perusteella nuorten yrittäjyysasenteet alueiden välillä poikkesivat toisistaan (Hintikka ym., 2022). Tämän jälkeen tarkasteltiin nuorten yrittäjyysintressejä kyseisten alueiden vastaajien kesken. Koska myös nuorten yrittäjyysintressit alueiden välillä poikkesivat toisistaan, liitettiin tarkasteluun yrittäjyyskasvatuksen näkökulma kysymällä nuorten näkemyksiä siitä, miten yrittäjyyskasvatusta kouluissa tulisi opettaa. Vastausten perusteella yrittäjyyskasvatuksen kokonaisuudesta voidaan erottaa tekijöitä, jotka vaikuttavat yrittäjyysintressien tunnistamiseen ja vahvistamiseen sekä niiden kautta yrittäjyysintentioiden ja yrittäjyyden edistämiseen.

Kyselyvastaukset analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin ja saatuja vastauksia verrattiin alueiden välillä. Vertailuissa esille nousseet näkökulma tarjoavat mielenkiintoisen näkökulman yrittäjyyskasvatuksen vaikuttavuuteen sekä mahdollisuuksiin yrittäjyysintressien, myönteisten yrittäjyysasenteiden sekä yrittäjyyden edistämisessä nuorten itsensä kuvaamana.

Avainsanat: Yrittäjyysintressit, yrittäjyysasenteet, intentiot, nuoret

Sanna Joensuu-Salo, Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Minna Hämäläinen, LUT-yliopisto

Kati Peltonen, LAB ammattikorkeakoulu

Anu Raappana, LUT-yliopisto

Ammattikorkeakouluopettajien asenteet yrittäjyyskasvatusta kohtaan ja niiden kehittyminen kolmen vuoden aikana

Yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisessa opettajan rooli on erittäin tärkeä (Bécharde & Grégoire, 2005; Joensuu-Salo ym., 2020; Lahikainen ym., 2018; Neck & Corbett, 2018; Peltonen, 2015). Yrittäjyyden edistäminen pitäisi olla jokaisen opettajan tehtävä alasta riippumatta, koska päätarkoituksena ei pitäisi olla liiketoiminnan opettaminen vaan opiskelijoiden yrittäjämäisen mindsetin kehittäminen (Morris & Liguori, 2016). Opettajien tulisi toimia eräänlaisina roolimalleina asenteiden ja käyttäytymisen osalta (Joensuu-Salo ym., 2020; Peltonen, 2015). Opettajan asenteilla on siis iso merkitys yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisessa. Tässä tutkimuksessa selvitetään 1) opettajien asenteita yrittäjyyskasvatusta kohtaan, 2) näiden asenteiden kehittymistä yksilötasolla kolmen vuoden aikana, ja 3) yrittäjyyskasvatukseen liittyvän koulutuksen ja korkeakoulun tuen vaikutusta asenteisiin ja niiden kehittymiseen. Pitkittäisaineisto koostuu 204:n ammattikorkeakouluopettajan vastauksista. Analyysimenetelmänä on käytetty rakenneyhtälömallinnusta ja ns. "latent growth curve analysis" -menetelmää, jossa yksilötason kehittymistä pystytään mallintamaan. Tulokset osoittavat, että asenteet yrittäjyyskasvatusta kohtaan eroavat merkittävästi opettajien välillä. Asenteisiin vaikuttavat positiivisesti yrittäjyyskasvatukseen liittyvä koulutus ja opettajan kokemus korkeakoulun tuki yrittäjyyskasvatukselle. Asenteet ovat hyvin pysyviä kolmen vuoden aikana. Toisin sanoen sen jälkeen, kun asenteet ovat muodostuneet, ne eivät muutu kovin helposti. Tutkimus tukee aiempia tuloksia korkeakoulun tuen merkityksestä yrittäjyyskasvatuksessa (Papa & Demo, 2018, Joensuu-Salo ym., 2023). Lisäksi pitkittäistutkimus tuottaa arvokasta tietoa yrittäjyystutkimuksen kentälle, koska niiden toteuttaminen on ollut verrattain vähäistä (Liñán & Fayolle, 2015). Käytännön kannalta tutkimus osoittaa, että yrittäjyyskasvatukseen liittyvää koulutusta pitäisi antaa opettajille hyvin aikaisessa vaiheessa, mieluiten jo opettajaopintojen aikana.

Avainsanat: yrittäjyyskasvatus, asenteet, ammattikorkeakoulu, opettajat

Ulla Lehtinen, Oulun yliopisto, Kerttu Saalasti Instituutti

Katariina Ala-Rämi, Oulun yliopisto, Kerttu Saalasti Instituutti

Leena Eskola, Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä JEDU

Kyllikki Taipale-Eräväla, Itä-Suomen yliopisto

Innostaako paikkakunnan mahdollisuudet nuoria yrittäjyyteen?

Nuorten yrittäjyysinnokkuuteen vaikuttavia tekijöitä on laajasti tutkittu. Alueelliset erot, yrittäjyystausta, sukupuoli ja koulutusaste vaikuttavat yrittäjyysasenteiden muotoutumiseen ja sitä kautta yrittäjyysinnokkuuteen (Lopes et al., 2020; Zellweger et al., 2011; Vamvaka et al., 2020). Bosma & Scuthjens (2011) toivat esille positiivisen korrelaation yrittäjyysinnokkuuden ja alueen yritysaktiivisuuden välillä. Aiemmat tutkimukset ovat korostaneet, että tiheään asutut, urbaanit alueet suosivat uusien start-up -yritysten perustamista enemmän kuin harvaan asutut alueet, koska urbaanit alueet tarjoavat enemmän markkinamahdollisuuksia ja resursseja yrittäjyyteen (Kibler et al., 2014; Reynolds et al., 1994; Tödtling & Wanzenböck, 2003).

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten nuorten kokemukset paikkakuntansa tarjoamista mahdollisuuksista ja yrittäjyyden arvostuksesta vaikuttavat heidän yrittäjyysinnokkuuteensa. Vaikuttaako yrittäjyyden arvostus paikkakunnalla positiivisesti nuorten yrittäjyysinnokkuuteen? Onko paikallisten yritysten näkyvyydellä mediassa vaikutusta nuorten asenteisiin? Eroaako nuorten arvostukset ja yrittäjyysinnokkuus kaupunkialueilla ydinmaaseudun ja harvaan asuttujen kuntien nuorten käsityksistä?

Tarkastelu perustuu kyselyaineistoon, joka kerättiin Oulun yliopiston Kerttu Saalasti Instituutissa joulukuussa 2019 ja tammikuussa 2020, johon vastasi 1497 nuorta iältään 15-24 -vuotiaita. Kysely kattoi kouluasteet alakoulusta toisen asteen ja korkea-asteen opiskelijoihin. Aineisto kerättiin 11:sta Pohjois-Pohjanmaan kunnasta ja Kokkolasta Keski-Pohjanmaalla. Tutkimuksen perusteella havaittiin, että nuorten yrittäjyysinnokkuus on kasvussa: 66,5 % vastaajista arvioi, että nuoret ovat kiinnostuneita yrittäjyydestä ja 64,4 % nuorista uskoi aloittavansa yritystoiminnan jossain elämänsä vaiheessa. Nuorten yrittäjyysinnokkuudessa oli kuitenkin havaittavissa selviä alueellisia eroja. Harvaan asutulla Koillismaalla yrittäjyysinnokkuus oli kaikkein alhaisin verrattuna Oulun kaupunkimaiseen alueeseen ja Pohjois-Pohjanmaan eteläosan ja Raahen seudun vastaajiin (Hintikka et al. 2022). Tämä tutkimus syventää aiempien tutkimusten antamaa kuvaa paikkakunnan merkityksestä nuorten yrittäjyysaikomuksiin.

Avainsanat: yrittäjyysinnokkuus, paikkakunta, nuoret, harvaan asuttu alue

Joachim Ramström, University of Turku

Sanna Ilonen, University of Turku

Laura Helle, University of Turku

Educators' perspective: development of employability competences in venture creation

During the last 25 years, much lip service has been paid to competences for employability and how those can be enhanced in different levels of education. Venture creation programs (VCP) often take a narrow focus on educating for self-employment and firm founding, however, such a focus is not necessarily a beneficial option for all students. At the same time, in contrast to traditional higher education courses, venture creation courses tend to focus not only on subject specific knowledge, but also on more generic competences. Hence, could VCPs function also as a vessel for developing employability competences? The purpose of this study is to hear the voices of educators on development of employability competencies within a venture creation programme. The empirical focus is the Junior Achievement Company program that was offered in upper secondary schools and higher education. The duration of the program is 8-9 months. During the program, students form diverse teams and each team establishes a student company. Semi-structured interviews were conducted with ten educators from higher education and seven educators from upper secondary schools. Results indicated that educators see that particularly self-directedness, team/group work, courage and communication/interaction competencies can be enhanced through the venture creation program. Interestingly, these four competences were the same among upper secondary and higher education educators. Such elements of the learning environment are not easily found in a traditional, academic settings. Venture creation programs may promote competences for employability by overcoming some of the structural barriers inherent to academic education such as subject-orientation and short teaching periods.

Keywords: employability venture creation

Iris Humala, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Anna Lahtinen, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Tietotyöntekijöiden superkompetenssit tekoälyn käyttönotossa

Haaga-Helia ammattikorkeakoulun toteuttama Tekoäly tulee – Tuki, osaaminen ja yhteistyö kuntoon! eli TT TOY -hankkeessa (2021-2022) kehitettiin ja tutkittiin tukitoimintojen tietotyöntekijöiden toimijuutta ja osaamista ja yhteistyötä tekoälyn ja uusien teknologioiden hyödyntämisessä. Nämä työntekijät toimivat mm. hallinto-, asiakaspalvelu-, viestintä-, HR- ja IT-tehtävissä.

Kehittämistyö toteutettiin Helsingin kaupungin Hallintopalvelujen tukipalvelu- ja hallintoyksikössä, jossa haettiin ratkaisuja korona-ajan poikkeuksellisten työskentelyolosuhteiden edellyttämien uusien ryhmätyöskentelymuotojen oppimiseen, koko organisaation yhteiseen keskusteluun tulevaisuuden teknologiamurroksesta, assistenttityön arvosta ja siitä, millaisia tietotyön ratkaisuja voidaan kehittää asiakas- ja työntekijäkokemuksen parantamiseksi.

Kehittämistyössä hyödynnettiin monialaista tutkimustietoa verkostoituneesta tietotyöstä ja tekoälyn ja robotiikan kaltaisten teknologioiden käyttönotosta sekä tukitoimintojen asiantuntijoiden strategisesta roolista ja osaamisesta ja johdon roolista.

Kehittämistyö toteutettiin tapausorganisaatioissa haastatteleamalla ensin 21 tutkittavan yksikön sekä 18 sisäisten sidosryhmien edustajaa. Tämän lisäksi haastateltiin 15 tietotyöläisen näkemyksiä eri organisaatioista. Sen jälkeen toimintatutkimus tuki tapausorganisaation kehittämistyötä ja rakentui neljän työpajan kautta. Yksittäisten tietotyöntekijöiden ääntä kuultiin paljon.

Tulokset vahvistivat tietotyöntekijöiden strategista roolia organisaatioissa teknologisoituvassa työelämän muutoksessa: he toimivat yrittäjämäisen asenteensa kautta itseohjautuvina muutosagentteina. Tietotyöntekijöiden yrittäjämäinen asenne on voimavara tekoälyn ja uusien teknologioiden käyttönotossa ja tulee näkyviin kolmen superkompetenssin kautta: minäpystyvyys, työn tuunaaminen ja proaktiivisuus. Minäpystyvyys tarkoittaa uskoa itsen, omiin kykyihin pärjätä erinomaisesti erilaisten, haastavienkin tehtävien parissa. Työn tuunaaminen on mahdollisuus muokata työtä omannäköiseksi, ja proaktiivisuus viittaa ennakoiwaan työotteeseen. Kolmen superkompetenssin avulla voi saada motivaatiota ja lisää ulottuvuuksia omaan työhön sekä vaikuttaa siihen, miten ja mihin suuntaan oma työrooli muokkautuu tekoälyn käyttönoton myötä. Yrittäjämäisen kulttuurin vahvistamiseen tarvitaan sekä esihenkilöiden tukea että työntekijöiden omaa pyrkimystä.

Tulokset tukevat tietotyön yhteiskehittämisen edistämistä työn teknologisessa murroksessa sekä tuovat käytännön ymmärrystä yrittäjämäisen kulttuurin rakentamisesta yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen.

Avainsanat: yrittäjämäinen asenne, superkompetenssit, teknologinen murros, yrittäjämäinen kulttuuri

Suvi Tulonen, Oulun yliopisto, Kerttu Saalasti Instituutti

Katariina Ala-Rämi, Oulun yliopisto, Kerttu Saalasti Instituutti

Jouni Hintikka, Oulun yliopisto, Kerttu Saalasti Instituutti

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategian päivittäminen VÄKEVÄ-hankkeessa

Kehittämistyön tarkoitus on ollut luoda Pohjois-Pohjanmaalle uudistettu yrittäjyyskasvatuksen strategia kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio huomioiden.

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen malli on suunniteltu jatkuvasti kehittyväksi toimintaohjeksi, jonka tarkoituksena on suunnata, kehittää ja ohjata alueen oppilaitosten yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteitä. Malli sisältää yhteiset tavoitteet, yhteiset suositukset ja linjaukset, kouluastekohtaiset osaamistavoitteet ja työkaluja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kehittämistyö on pohjautunut Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen pitkäjänteiseen kehittämistyöhön, jonka tuloksena vuonna 2016 julkaistiin maakunnan ensimmäinen yrittäjyyskasvatuksen strategia. Strategiatyötä on ohjannut muun muassa EntreComp ja eri kouluasteita ohjaavat dokumentit, kuten opetussuunnitelman perusteet, OKM:n ammatillisen koulutuksen linjaukset sekä Areen yrittäjyysuositukset korkeakouluille.

VÄKEVÄ-hanke koordinoi yrittäjyyskasvatuksen kehittämistyötä muodostaen yrittäjyyskasvatusta koskevat maakunnalliset tavoitteet ja suositukset. Tuloksen pohjautuvat alueellisten seututiimien työskentelyyn, jotka kokoontuivat kolmesti vuosien 2021-2022 aikana. Työskentelyä ohjasi yhteinen halu kehittää Pohjois-Pohjanmaan elinvoimaa yrittäjyyskasvatuksella.

Kehittämistyön tuloksena visioksi muodostui ”Pohjois-Pohjanmaan kestävää tulevaisuutta tehdään yhdessä”. Pohjois-Pohjanmaan oppilaitoksissa opiskelevat lapset, nuoret ja aikuiset ovat rohkeita ja yritteliäitä osaajia, jotka tekevät maakunnasta parhaan paikan elää, tehdä töitä ja yrittää. Tulevaisuutta rakennetaan hyödyntämällä digitalisaation tuomia mahdollisuuksia, huomioimalla kestävä kehityksen osa-alueet ja vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja -toimintaa.

Uudistetun strategian mukaan yrittäjyyskasvatus Pohjois-Pohjanmaalla on:

1) Kestävän tulevaisuuden rakentamista

Yrittäjyyskasvatus on sisältöjä ja menetelmiä, joiden avulla opitaan rakentamaan kestävää tulevaisuutta.

2) Yrittäjyys- ja työelämätaitojen sekä osaamisidentiteetin vahvistamista

Yrittäjyydessä ja työelämässä tarvittavia taitoja vahvistetaan läpi opintopolun. Sen rakentaminen pohjautuu vahvuuksien, kehittämiskohteiden ja kiinnostusten tunnistamiseen.

3) Yhdessä tekemistä ja arjen toimintaa

Yrittävä kulttuuri ja yhdessä tekeminen mahdollistavat yrittäjyyskasvatuksen näkymisen arjen toiminnassa, jossa kannustetaan kehittämään vahvuuksia, hankkimaan osaamista ja kokeilemaan uusia menetelmiä.

4) Jatkuva oppimista

Yrittäjyyskasvatus tukee jatkuvaa oppimista, jonka tavoitteena on kehittää osaamista elämän ja työuran eri vaiheissa sekä vastata työelämän muutoksista johtuviin osaamistarpeisiin.

Avainsanat: yrittäjyyskasvatuksen strategia, yrittävä kulttuuri

Johanna Vainio, Varsinais-Suomen Yrittäjät

Sanna Lehtonen, Valtakunnallinen YES ry

Elinvoimaa yrittäjämäisellä osaamisella

Yhteiskunnan murroksen, työelämän muutoksen, teknologian ja digitaalisuuden kehittymisen myötä myös osaamistarpeet ovat muuttuneet. Substanssiosaamisen lisäksi tarvitaan yhä enemmän oppimaan oppimisen taitoja ja kykyä jatkuvaan oppimiseen. Merkitystään kasvattavat niin sanotut metataidot kuten ongelmanratkaisutaidot, itseohjautuvuus, oppimiskyky, henkilökohtaisen ja yhteisön osaamisen kehittäminen ja johtaminen sekä tiedon arviointitaidot. Vuorovaikutustaidot ja verkosto-osaaminen ovat myös tulevaisuuden taitoja. Nämä ovat vahvasti myös yrittäjämäisiä valmiuksia.

Yrittäjämäisten valmiuksien ja yrittäjämäisen osaamisen vahvistuminen edellyttää yrittäjyyskasvatuksen juurtumista toimintakulttuurin kautta arjen tasolle. Yrittäjämäiseen toimintakulttuuriin kuuluvat vahvasti pedagogisen johtajuuden ajatus, avoimuus, luottamus, sekä opetushenkilöstön keskinen ja muiden toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö. Toiminnalle asetetaan tavoitteet ja toimintaa arvioidaan ja kehitetään arvioinnin pohjalta. Yrittäjyyskasvatuksen toteutuminen edellyttää resursseja ja johtamista ja tässä avainasemassa ovat kunnan luottamushenkilöt ja viranhaltijat.

Kunnan rooli on resurssoinnin lisäksi yrittäjyyteen kannustamista, yrittäjämäisen asenteen vahvistamista ja yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden vahvistamisen huomioimista kaikessa päätöksenteossa. Ilman tätä yrittäjyyskasvatus ei ole osa arkea ja eikä jatkumo. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden toteutumista ei myöskään arvioida, jolloin menetetään tilaisuus kehittää toimintaa systemaattisesti.

Kunnan näkökulmasta yrittäjyyskasvatuksen tarve on ilmeinen ja se vain kasvaa, sillä monien haasteiden parissa kamppailevat kunnat tarvitsevat yritystoimintaa ja yrittäjiä, jotka luovat työtä ja työpaikkoja.

Yrittäjyyskasvatusta toteutetaan kunnissa paljon, mutta se on kuitenkin liian usein yksittäisen oppilaitoksen tai opettajan toimenpiteitä, jotka ovat irrallaan oppilaitoksen muista toimenpiteistä. Toimenpiteistä puuttuu jatkumo, eikä se ole osa toimintakulttuuria. Tällöin tulokset jäävät laihoiksi ja tehdyn työn vaikuttavuus kunnan elinvoimaisuuden kehittämisen näkökulmasta on vähäistä.

Varsinais-Suomen Yrittäjät ja YES ry rakentavat pilottikuntien kanssa kehittämismallin, jossa yrittäjyyskasvatuksen suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi kulkevat käsi kädessä. Tämä on monistettava malli muiden kuntien kehittämistyöhön.

Avainsanat: Yrittäjämäinen osaaminen, toimintakulttuuri, elinvoima, kunta

Teema 4

**Yrittäjyyskasvatuksen pedagogisia
kokeiluja ja uusia käytänteitä**

Theme 4

**Pedagogical experiments and new
practices in entrepreneurship education**

Minna Hämäläinen, LUT Yliopisto

Katri Peuhkuri, LUT Yliopisto

Yrittäjyyskasvatuksen parhaat käytännöt kouluissa

Yrittäjyyskasvatuksen tutkimuksessa on tunnistettu monia hyviä yrittäjyyskasvatuksen menetelmiä. Esimerkiksi kokemuksellinen oppiminen, luova ongelmanratkaisu ja tekemällä oppiminen on todettu hyväksi keinoiksi opiskelijoiden osallistamiseen (Jones & Iradale, 2010). Konsensusta parhaimmista käytännöistä ei kuitenkaan ole. Tutkimuksemme tavoitteena oli tunnistaa yrittäjyyskasvatuksen parhaita käytäntöjä kouluissa. Tutkimus tehtiin haastattelemalla 24 yleissivistävän koulutuksen rehtoria Suomessa. Haastattelut olivat puolistrukturoituja. Haastateltavat oli tunnistettu hyväksi toimijoiksi yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisessa koulussaan. Tämän tutkimuksen tutkimuskysymys on: Mitkä ovat koulujen parhaat yrittäjyyskasvatuksen käytännöt?

Tutkimuksen tuloksena tunnistettiin yli 80 yhteistyön eri muotoa koulun ulkopuolisten tahojen kanssa, 20 erilaista tapaa tehdä yhteistyötä koulun sisällä, yli 40 tapaa osallistaa opiskelijoita, yli 50 erilaista projektia sekä rakenteellisia ratkaisuja yli 80. Osin nämä asiat menevät päällekkäin ja lomittuvat keskenään. Tulosten analyysissä käytännöt luokiteltiin 5:een eri kategoriaan: strategisen tason hyvät käytännöt, yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa, yhteistyö koulun sisällä, opiskelijälähtöiset käytännöt sekä opettajalähtöiset käytännöt.

Tulosten perusteella koulujen parhaimmat käytännöt yrittäjyyskasvatuksessa toteutuvat parhaiten silloin, kun yrittäjyyskasvatusta ajatellaan prosessina eikä yksittäisinä toimenpiteinä. Tämä tarkoittaa sitä, että yrittäjyyskasvatus on huomioitu jo strategiatasolla siten, että yrittäjyyskasvatus muodostaa polun, joka etenee esikoulusta lukioon. Yrittäjyyskasvatusta toteutetaan läpi vuoden kaikkien toimesta ja se on prosessi, jota kehitetään tiimeissä koulussa. Tämän mahdollistaa se, että yrittäjyyskasvatus ja sen tavoitteet on yhdessä määritelty. Lisäksi koulu tekee aktiivisesti yhteistyötä ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opiskelijoita aktivoidaan sekä heidät osallistetaan päätöksentekoon mm. ottamalla osaksi opettajatiimiä. Koulussa työskennellään opettajapareittain, lisäksi opettajia on mukana kaupungin/kunnan yrittäjyyskasvatustiimissä. Opettajien osaamista hyödynnetään ainerajat ylittäen. Kaupungin/kunnan tasolla yrittäjyyskasvatuksessa on oma koordinaattori.

Avainsanat: yrittäjyyskasvatuksen parhaat käytännöt, johtaminen, rehtori

Hannu Kari, Centria AMK

Effect of Business Simulation game on entrepreneurial skills

ERPsim Business Simulation Game has been employed at Centria UAS for several years. The game is liked by students and feedback for courses is generally positive.

Game scenarios vary with running several different types on companies and business scenarios. All include daily decision making and analysis activities and some scenarios also include strategic-level decision making. ERPsim also improves player's skills to work with Enterprise Resource Planning systems (ERPs) and Business Information Systems in general.

Students, who did attend Business Simulation Game -courses during spring 2023 did answer at the beginning and at the end of the course to questionnaire including questions on their own view about their entrepreneurial skills and attitudes towards entrepreneurship on 5-point Likert scale. The change in answers shows change in view about personal entrepreneurial skills. The research question is: "Do business simulation games affect on player's view on personal entrepreneurial skills and attitudes?" The study will employ the theory of experiential learning. Answers for questionnaires will be handled with quantitative research methods.

The study examines effect of Business Simulation Games on attitudes towards player's entrepreneurial attitudes and skills. It will contribute on the area of entrepreneurship education and gamification on education. Practical implications will help educators to plan more effective entrepreneurship education by employing Business Simulation Games.

Keywords: business simulation game, entrepreneurial skills, gamification

Yrittäjyyden polkumallin äärellä

Käyn tutkimuksessani läpi yrittäjyyskasvatuksen keinovalikoimia eri kouluasteille. Tarkoituksena on avata niitä mahdollisuuksia, miten yrittäjyyskasvatuksen keinoin voimme pyrkiä vaikuttamaan eri kouluasteilla opiskelijoiden asenteisiin toisaalta yrittäjyyteen toisaalta työelämävalmiuksien kehittymiseen. Yhteiskunnassa on etsitty konkreettisia ratkaisuja, miten kehittää yrittäjämäistä ajattelua, taitoja ja käyttäytymistä (Ajzen et al., 2005; Gibb, 1993, 1996, 2012; Henderson et al., 2000; Hofstede et al., 2010; Krueger, 2007; Nabi et al., 2017; Ndou et al., 2018; Pittaway et al., 2007; Verzat et al., 2017). Lisäksi etsitään keinoja, miten vastata kasvavaan osa-aikatyön sekä itsensä työllistämisen haasteeseen (Kauhanen, 2008; Larja et al., 2019; Ojala et al., 2016; Tilev, 2012). Yhdeksi konkreettiseksi keinoksi on nostettu yrittäjyyskasvatuksen sisällyttäminen koko koulujärjestelmään (Bisanz et al., 2019; Boon et al., 2013; Kyrö, 2018; Krueger, 2007; Rajagopal, 2021, OKM, 2023) sekä erilaisten yrittäjyyskokeilujen sisällyttäminen koulujen opetussuunnitelmiin (Baron et al., 2010; Bisanz et al., 2019; Donnellon et al., 2014; Gautam et al., 2015; Gibb, 1987, 2002; Hannon, 2006; Hassi, 2016; Hytti et al., 2004; Jamieson, 1984; Jones et al., 2010, 2012; Kolb, 1984; Kleiman, 2008; Kyrö et al., 2005; Liguori et al., 2019; Lindner, 2018; Löbler, 2006; Mandel et al., 2016; Middleton, 2013; Minniti et al., 2001; Moberg, 2014; Nielsen et al., 2017; Pepin, 2012; Rosendahl et al., 2012, 2014; Seikkula-Leino, 2011).

Avainsanat: yrittäjyyden polkumalli, yrittäjyysasenteet, yrittäjyystaidot, yrittäjyyskäyttäytyminen

Elina Pöllänen, Diak

Jari Karjalainen, Diak

Malviina Hallamaa, Kuntoutussäätiö

Yhteiskunnallisen yrittäjyyden osaamisen kehittäminen korkeakouluissa

Yhteiskunnallisten yritysten potentiaali työllisyyden edistäjänä, sosiaalisten innovaatioiden kasvualustana ja yhteiskunnallisten pulmien, kuten sosiaalisen ja ekologisen kestäväyden ratkaisijana on tunnustettu laajasti (TEM, 2021). Vuonna 2020 tehdyn selvityksen mukaan Suomessa on 1700 yhteiskunnallista yritystä ja niiden yhteenlaskettu liikevaihto on noin 5,8 miljardia euroa (Kostilainen, 2020) – kyseessä on siis merkittävä ilmiö.

Kasvavasta merkityksestään huolimatta suomalaisissa yliopistoissa ei ole yhteiskunnalliseen yrittämiseen liittyviä tutkimus- tai koulutusohjelmia. Diakonia-ammattikorkeakoulun tekemän selvityksen mukaan teemaan liittyvät koulutussisällöt ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmissa ovat vähäisiä, eikä yhteiskunnallisten yritysten liiketoimintamallia juuri käsitellä yrittäjyyden opetuksessa (Karjalainen & Pöllänen, 2023).

Yhteiskunnallisia yrityksiä koskevat samat perusvaatimukset kuin perinteisiä yrityksiä, mutta niillä on myös erityispiirteitä ja –tarpeita. Erityisesti strategiseen johtamiseen ja liiketoimintamallin kehittämiseen tarvitaan osaamista, jota tämänhetkinen koulutustarjonta ei kata (OBCD, 2023).

Parhailaan suunnitellaan uusia yhteiskunnallisen yrittämisen erityispiirteet huomioivia koulutusohjelmia korkeakouluasteelle (AMK ja YAMK) osana sektorin kehittämishanketoimintaa. Liiketoimintamallin tunnettuutta on lisätty yrittäjyyskasvatuksessa järjestämällä myös yhteiskunnallisten yritysten tarpeisiin kehitettyjä hautomo- ja kiihdyttämöpilotteja eri korkeakoulujen kanssa.

Avainsanat: digitaalinen markkinointi, yrittäjäkoulutus, yrittäjyyskasvatus, koulutuksen vaikuttavuus

Kai Schleutker, Turun ammattikorkeakoulu

Lasse Lehtonen Turun ammattikorkeakoulu

Kokemuksia digimarkkinoinnin koulutuksesta mikro- ja pk-yrittäjille

Mikro ja Pk-yrittäjille digitaalisen markkinoinnin osaaminen on 2020-luvulla keskeinen edellytys liiketoiminnan jatkuvuudelle. Koska tietoa digitaalisesta markkinoinnista on saatavilla verkosta paljon, yrittäjille on haasteellista valita itselleen olennaiset aiheita. Omien kehittämistarpeiden hahmottaminen on myös usein koettu haasteelliseksi. Lisäksi toteutuneet koulutukset on monesti mielletty liian teoreettisiksi eikä niiden antia ei ole voitu viedä suoraan käytäntöön.

Erilaisten kehittämishankkeiden toimesta on järjestetty aiheeseen liittyviä koulutuksia, mutta tulokset ovat olleet vaihtelevia edellä mainituista syistä. Turun ammattikorkeakoulun ”Digitaidot: Digitaidoilla tiedolla johtamiseen” –hankkeessa pyrittiin yrittäjälähtöisen ja vaikuttavaan toteutustapaan. Tämä sisälsi aloitustarvekartoituksen, aiheiden valinnan yrittäjälähtöisesti, joustavan koulutustavan sekä käytäntöön soveltavan oppimistavan.

Hankkeen aikana koulutusta järjestettiin marraskuusta 2021 joulukuuhun 2022 kolmelle ryhmälle, joihin osallistui yhteensä 92 mikro- ja PK-yrittäjää. Kohderyhmässä painottuivat koronapandemiasta kärsineet toimialat. Koronapandemian vuoksi mahdollistettiin osallistuminen hybridinä. Jokainen ryhmä suoritti kolmiosaisen koulutuskokonaisuuden, joka sisälsi nousujohteisesti digitaalisen markkinoinnin teemoja. Koulutuksen toteuttamiseen osallistui seitsemänhenkinen asiantuntijatiimi.

Koulutusten loppukyselyiden tulokset viittaavat siihen, että osallistujien osaaminen parani heidän merkittäväksi arvioimissaan taidoissa. He kokivat myös pystyvänsä viemään oppimansa käytäntöön liiketoiminnassaan. Monipuolisen asiantuntijatiimin osaaminen mahdollisti koulutuksen kohdentamisen useiden eri toimialojen tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjän näkökulmasta myönteistä oli, että koulutusten sisältöä ja toteutustapaa onnistuttiin kehittämään osallistujapalautteen perusteella.

Aineisto edustaa melko monipuolisesti mikro- ja PK-yrittäjiä. Havaintoja on jo hyödynnetty jatkohankkeen digikoulutusten toteuttamisessa. Tulokset tarjoavat merkittävää tietoa entistä vaikuttavamman yrittäjyyskasvatuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen koulutusalaista riippumatta.

Avainsanat: digitaalinen markkinointi, yrittäjäkoulutus, yrittäjyyskasvatus, koulutuksen vaikuttavuus

Kirsi Soulammo, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (Xamk) & Lapin yliopisto

Yrittäjyyden esivaiheiden tukeminen Ideasta innovaatioon – opintojaksolla ryhmäcoachingin ja rohkeusinterventioiden avulla

Kehittämistyön/tapauksen tarkoitus

Tavoitteena on kehittää opiskelijoiden henkilökohtaista rohkeutta, jolla puolestaan on vaikutusta henkilön luovuuteen, innovatiivisuuteen sekä uskallukseen harkita yrittäjyyttä yhtenä uravaihtoehtona.

Mihin käytänteeseen haettiin parannusta/ratkaisua?

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) Ideasta innovaatioon -opintojaksolla on tavoitteena kehittää uusia tuotteita, palveluita ja yritysideoita. Näin luodaan edellytyksiä opiskelijayrittäjyydelle. Verkko-opiskelu on monesti melko passiivista ja liian yksilökeskeistä. Tämän opintojakson tavoitteena oli tiimiyttää opiskelijoita sekä rohkaista ja kannustaa heitä kehittämään ideoita yhdessä, joita voidaan jatkojalostaa tarjolla olevien Xamkin yrittäjyysopintojen parissa.

Aiemmat käytänteet ja teoriat suunnitteluvaiheessa

Ryhmäcoachingin käytöstä oppimismenetelmänä sekä rohkeutta, luovuutta ja yrittäjyyttä tukevana toimintamallina ei ole tutkimustietoa. Rohkeuden merkitystä yrittäjyydessä sen sijaan on tutkittu jonkin verran. Esimerkiksi Ebert ym. (2019) havaitsivat, että alueellisella rohkeudella saattaa olla yhteyttä yritteliääseen toimintaan. Myös Bockorny & Youssef-Morganin (2019) tutkimuksessa on muun muassa saatu viitteitä siitä, että yrittäjien rohkeus vaikuttaa heidän tyytyväisyyteensä elämään.

Toteutustapa

Ideasta innovaatioon -verkkokurssin yhteydessä opiskelijoille järjestettiin 3x3 tunnin mittainen ryhmäcoachingprosessi Teamsillä, joka on myös osa rohkeuden kehittämistä ja mittaamista käsittelevää väitöskirjatyötä. Ryhmäcoachingprosessin teemana oli rohkeus. Ryhmäcoachingprosessin aikana toteutettiin myös kolme positiivisen psykologian rohkeusinterventiota.

Keskeiset tulokset

Ryhmäcoaching tuki opiskelijoiden tiimiytymistä, antoi heille näkökulmia rohkeuteen sekä antoi mahdollisuuden reflektoida ja kehittää omaa henkilökohtaista rohkeuttaan. Valtaosa koki ryhmäcoachingin positiivisena ja merkityksellisenä työskentely- ja oppimistapana.

Kehittämistyön/tapauksen merkittävimmät jatkoseuraamukset

Rohkeuden kehittämiseen keskittyvä ryhmäcoaching on vaikuttava, osallistava ja yksilön voimavaroja lisäävä työmuoto, jota pitäisi hyödyntää enemmän yrittäjyyskasvatuksen parissa varsinkin alkuvaiheen yrittäjyysvalmennuksissa ja -koulutuksissa. Tarvitaan lisää tutkimustietoa rohkeuden kehittämisestä ja erityisesti sen merkityksestä ja vaikutuksesta yrittäjyysaikojen vauhdittajana.

Avainsanat: rohkeus, luovuus, ryhmäcoaching, yrittäjyys

Elina Varamäki, Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Anmari Viljamaa, Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Sanna Joensuu-Salo, Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Jatkajakoulu kasvuprosessina perheyriksen jatkajaksi

Seinäjoen ammattikorkeakoulussa on tammikuusta 2022 alkaen toteutettu Jatkajakoulu -konseptia. Jatkajakoulu on tarkoitettu SeAMKissa opiskeleville perheyriksen lapsille ja erityisesti sellaisille, joilla on kiinnostusta joku päivä jatkaa oman perheen yritystä. Jatkajakoulu pyrkii omalta osaltaan huolehtimaan jatkajapulasta ja erityisesti perheyriksen jatkuvuudesta. Alkuvaiheessa Jatkajakouluun on ilmoittautunut vajaa 40 opiskelijaa. Etelä-Pohjanmaan ja Pirkanmaan liittojen kanavoima EAKR-rahoitus sekä SeAMKin oma rahoitus on mahdollistanut Jatkajakoulu -konseptin kehittämisen. Tällä hetkellä SeAMK Jatkajakoulu toimii kuitenkin jo SeAMKin normaalina toimintana.

Jatkajakoulu koostuu kuukausittaisista tapaamisista, joissa kussakin on oma teemansa. Teema-aiheita ovat mm. perheyriksen erityispiirteet, omistamisen merkitys, keskustelukulttuuri ja sen parantaminen perheyriksessä, sukupolvenvaihdon suunnittelu osaamisen, johtajuuden ja omistuksen siirron näkökulmista, sisarusuhteiden hoitaminen perheyriksessä, asiantuntijoiden hyödyntäminen sukupolvenvaihdoksessa, maatilojen ja metsätilojen erityispiirteet. Tapaamisissa on SeAMKin asiantuntijoiden lisäksi myös ulkopuolisia asiantuntijoita ja SeAMKin omia alumneja, jotka ovat jo tehneet tai ovat suunnittelemassa sukupolvenvaihdosta omilla perheyriksissään. Tavoitteena on asiantuntija-alustusten lisäksi käydä avointa keskustelua opiskelijoiden kesken. Tapaamisten ohella konseptiin kuuluu oppimispäiväkiratehtävät sekä alustavan sukupolvenvaihdossuunnitelman työstäminen.

Tarkoitus on, että jatkajakoulun käyneet opiskelijat osaavat entistä ammattimaisemmin valmistautua tulevaan sukupolvenvaihdokseen ja suunnitella sitä hyvissä ajoin yhdessä vanhempiensa ja sisarustensa kanssa ja että heistä tulisi mahdollisimman päteviä ja osaavia perheyriksen omistajia ja johtajia. Lisäksi tavoitteena on, että jatkajakoulun myötä keskustelukulttuuri muuttuisi avoimemmaksi perheyriksessä, sillä puhumattomuuden kulttuuri on suurin ongelma monessa perheyriksessä. On myös erittäin tärkeää, että opiskelijat saavat vertaistukea omista opiskelukavereistaan, jotka ovat samanlaisessa tilanteessa omilla perheyriksissään. Jatkajakoulu tarjoaa nuorille myös mahdollisuuden puntaroida omaa halua jatkaa perheen yritystä.

Avainsanat: ammattikorkeakoulu, perheyriksen, sukupolvenvaihdos, yrittäjyyskasvatus

Anmari Viljamaa, Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Juha Tall, Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Salla Kettunen, Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Ostajakoulusta nonstop-opinto verkkoon

Seinäjoen ammattikorkeakoululla (SeAMK) on ainoana Suomessa vahvuusalanään kasvuyrittäjyys ja omistajanvaihdokset. Tähän liittyen SeAMK on kehittänyt Ostajakoulun, joka toteutetaan vuosittain (Yrityksen ostaminen 5 op). Opintojakso tutustuttaa yrityksen ostamiseen. Sen tavoitteena on sekä rohkaista yrittäjiä kasvupolulle yritysostojen kautta että tukea yrittäjäksi ryhtymistä toimivan yrityksen ostolla. Keväällä 2023 SeAMK tuotti Ostajakouluun perustuen myös non-stop opinnot (Yrityksen ostamisen perusteet 3 op) CampusOnline-portaaliin. Tavoitteena uudelle verkko-opinnolle oli, että yrittäjäksi ostamalla ryhtymisestä kiinnostuneille on vuodenaikasta riippumatta tarjolla perustiedot antava opinto.

Yrittäjyysopinnoissa on perinteisesti vahva painotus uuden synnyttämiseen ja uuden liikeidean löytämiseen, mikä onkin ymmärrettävää. Samalla on tärkeää huomata, että jo toimivan yrityksen ostaminen on monessa mielessä varmempi tapa yrittäjäksi ryhtymiseen. Myös siihen liittyy uuden luomista: paras yritys ostettavaksi on sellainen, jossa ostaja näkee itselleen sopivaa kehityspotentiaalia. Huomionarvoista on myös, että suurimmassa osassa maata elinvoiman rakentamisen merkittävin potentiaali on nykyisissä yrityksissä ja niiden liiketoimintojen kehittämisessä, jolloin yrityksille ja liiketoiminnoille tarvitaan ostajia.

Kaikille yrittäjyyskasvattajille, jotka haluavat omassa opetuksessaan tuoda esiin myös ostamalla yrittäjäksi ryhtymisen polun, on hyötyä tuotetusta opintojaksosta. Jatkossa aiheesta kiinnostuneet voi ohjata hankkimaan lisäymmärrystä sen kautta.

Non-stop opintojaksolla sovellettiin aiemman Ostajakoulun perusteemoja (Yrityskauppoja hyödyntävä ajattelutapa, johtamisen haasteet, ostokohteet ja kauppaneuvottelut, arvonmääritys sekä toteutustavat ja rahoitus). Pedagoginen käsikirjoitus rakentui opettajan ja useiden vierailijoiden videoiden varaan. Lisäksi hyödynnettiin monipuolisesti kertynyttä tutkimustietoa omistajanvaihdoksista. Asiantuntijoiden ja yrityksen ostaneiden yrittäjien kokemuksella on keskeinen rooli kokonaisuuden rakentumisessa. Opintojakso pelillistettiin verkkotenttien avulla. Kehitystyössä hyödynnettiin digipedagogisen tuen sparrausta.

Yrittäjyyskasvatuspäivillä syyskuussa 2023 on toivottavasti mahdollista jo esitellä käytännön kokemuksia non-stop -verkkokurssista. Mikäli toteutus osoittautuu onnistuneeksi, sen kokemuksia voidaan hyödyntää myös muiden yrittäjyyskasvatukseen kytkeytyvien verkkokokonaisuuksien rakentamisessa.

Avainsanat: yrittäjäksi ryhtyminen, yrityskaupat, verkko-opetus

Sari Asteljoki, Turun ammattikorkeakoulu

Anette Kairikko, Turun ammattikorkeakoulu

Tutkimus-, kehitys ja innovaatioympäristöt innostavat oppimaan

Työpajan tarkoituksena on esitellä Yrittäjyyskasvuspäiville osallistuville Turun ammattikorkeakoulun TKI-ympäristöjä. Työpajassa on mahdollisuus tutustua neljään oppimisympäristöön: BisnesAkatemiaan, the FIRMA:n, Game Lab -pelilaboratorioon ja Customer Behaviour Labiin (Myynti ja markkinointi laboratorio). Osallistujat saavat valita tarjolla olevista oppimisympäristöistä kaksi, joihin puoleentoista tunnin aikana tutustuvat. Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat opastavat osallistujat eri oppimisympäristöihin ja eri oppimisympäristöissä opiskelevat opiskelijat kertovat, mitä oppimisympäristöissä tehdään ja opitaan. Mukana on kaksi opettajaa. Tutustumiskäynneille toivotaan osallistujiksi Yrittäjyyskasvuspäiville osallistuvia sekä Varsinais-Suomalaisia yrittäjiä. Työpaja on osa Myrsky-hanketta (Yritysten muutoskyvykyys, vihreä siirtymä ja digitalisaatio Länsi-Suomessa).

BisnesAkatemiassa opiskelijat toimivat tiimiyrittäjinä omissa osuuskunnissaan. Palveluita eri organisaatioille ja yrityksille ovat mm. erilaisten tapahtumien järjestäminen, verkkosivujen luonti/päivitys, markkinointiselvitykset, markkinoinnin tehostaminen ja somemarkkinointi. (BisnesAkademia 2023; Välivirta Havia, M. & Killström, P. 2022.)

The FIRMA on oppimisympäristö, jossa opiskelijat tekevät myös toimeksiantoja eri organisaatioille ja yrityksille. Palveluita ovat mm. verkkosivujen luonti/päivitys, kevyiden ohjelmistojen, pelien, mobiilisovellusten ja markkinointimateriaalin teko, tuki ohjelmistojen hankinnassa ja testauksessa sekä sovellusten ja sosiaalisen median koulutus. (the FIRMA 2023.)

Game Lab -pelilaboratorio on virtuaalitodellisuuteen, lisättyyn todellisuuteen ja tekoälyn tutkimukseen keskittyvä FIT Turku -osaamiskeskus, joka toimii kiinteänä osana peliteknologian osaamispolun toteutusta. (Game Lab 2023).

Customer Behaviour laboratoriossa yritykset ja organisaatiot voivat toteuttaa myyntiin, markkinointiin ja tuotekehitykseen liittyviä mittauksia, jotka tehostavat liiketoiminnallisia prosesseja sekä mahdollistavat kilpailuedun syntymisen hyödyntäen biometriikkaa. (Customer Behaviour Lab 2023.)

Työpajassa osallistujat saavat käsityksen erilaisista työelämälähtöisistä oppimismahdollisuuksista. Oppimisympäristöissä sovelletaan kokeilukulttuuria, joka mahdollistaa osallistavan tavan kehittää testattuun tietoon perustuvia ratkaisuja. Kokeileva kehittäminen on erityisen hedelmällistä, kun tavoitellaan innovaatioita, ihmiskeskeisten ja monimutkaisten järjestelmien kehittämisestä, innovoidaan palveluita ja hyödynnetään Internet-taloutta. (Poskela, Kutinlahti, Hanhike, Martikainen & Urjankangas, 2015.)

Teema 5

Yritysten ja oppilaitosten välinen yhteistyö

Theme 5

Cooperation between companies and educational institutions

Pirita Ihamäki, Prizztech Oy

Kati Suomi, Turun yliopisto

Työelämän muutos yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta

Työelämän muutos ohjaa kehittämään oppilaitosten, korkeakoulujen ja työelämän yhteistyötä sekä vahvistamaan yrittäjyyskasvatuksen ja jatkuvan oppimisen kulttuuria. Yrittäjyyskasvatuksen leviäminen koko perusasteen opetussuunnitelmiin on jo pidempään ollut Euroopan Komission tavoite (Euroopan kokomissio, yritystoiminnan pääosasto 2004, 20–22). Vuoden 2014 POPSissa linjataan: *“oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.”* Satakunnassa toteutetun strategian mukaan yrittäjyyskasvatuksella kehitetään elinvoimaa, mikä tarkoittaa lasten ja nuorten omannäköisten polkujen toteuttamisen tukemista vahvuuksien ja osaamisen edistämiseksi. Satakunnassa on asetettu tavoitteeksi tiivistää paikallista yritysyhteistyötä lasten ja nuorten työelämäkokemusten luomiseksi ja osaamisen kehittämiseksi, mikä samalla auttaa maakuntaa varmistamaan tulevaisuuden osajien saanti. Tässä tutkimuksessa perehdymme Satakunnan yrittäjyysstrategian pohjalta työelämäyhteistyön mahdollisuuksiin yrittäjyyskasvatuksessa. Tarkastelemme opettajille järjestetyn kyselyn vastauksia (17 opettajaa lukiosta ja peruskoulusta) sekä syvennämme tietoa haastatteleamalla yritysten edustajia oppilaiden työelämätaitojen ja yrittäjyyskasvatuksen edistämiseen liittyen. Tulokset esittelevät opiskelijoiden omannäköisten polkujen kehittämistä yrittäjyyskasvatuksessa mm. kummiyrittäjyystoimintaa edistämällä.

Avainsanat: yrittäjyyskasvatusstrategia, yritysyhteistyö, kummiyrittäjyystoiminta, yrittäjyyskasvatus

Kirsi Järvenpää, Haapaveden lukio

Lukiolaisten työharjoittelu 2.0

Haapaveden lukiolla on aloitettu lukiolaisten korkeakoulu- ja yritys yhteistyön kehittäminen. Tätä varten on kehitetty mallia paikallisissa yrityksissä suoritettavasta työharjoittelusta. Työharjoittelu suoritetaan pienissä ryhmissä ja se kestää kolme päivää. Työharjoittelun teeman on tarkoitus vaihtua vuosittain. Tänä vuonna teemana oli yritysten vastuullinen toiminta ja siitä viestiminen. Tarkoituksena on, että nuoret oppivat työharjoittelussa ja samalla tarjoavat yrittäjille uusia näkemyksiä. Näin toteutuvat myös opetus suunnitelman edellyttämät laaja-alaisuuden ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen vaatimukset. Aiemmin korkeakoulu- ja yritys yhteistyötä on toteutettu lähinnä erilaisten vierailujen muodossa.

Työharjoittelujen yhteydessä olemme tehneet korkeakoulu yhteistyötä Oulun yliopiston Kerttu Saalasti Instituutin MicroEntre-yksikön kanssa. Tänä vuonna yhteistyökumppanit yliopistolta saapuivat lukiolle kouluttamaan nuoret vastuullisuuden teemoihin, laativat yrittäjille suunnatun kyselyn ja toimivat linkkinä nuorten ja yrittäjien välillä. Em. kyselyn perusteella nuoret ja yrittäjät suunnittelivat yhdessä työharjoittelun sisällön.

Työharjoittelun tulokset olivat erittäin positiivisia. Nuoret pääsivät tutustumaan erilaisiin yrityksiin ja niiden toimintaan sekä oppivat yritysten vastuullisuudesta. Yrittäjät saivat lisätietoa vastuullisuudesta ja ennen kaikkea siitä viestimistä, kun nuoret valmistivat monipuolista materiaalia yritysten sosiaalisen median kanaviin. Työharjoittelun jälkeen nuoret ovat päässeet reflektoimaan harjoittelun kulkua ja tuloksia erilaisissa tilaisuuksissa, kuten nuorempien opiskelijoiden opinto-ohjaustunneilla, opettajankokouksessa sekä ViVa-Vastuullinen Tulevaisuus -päivässä.

Palaute työharjoittelusta on ollut positiivista sekä yrittäjien, nuorten kuin yliopistonkin taholta. Pyrimme kehittämään lukiolaisten työharjoitteluamallia edelleen ja jatkossakin teema vaihtuu. Ensi vuoden teemaksi on kaavailtu kansainvälisyyttä.

Avainsanat: yritys, korkeakoulu, lukio, työharjoittelu

Teema 6

Yrittäjyyskasvatuksen arviointi

Theme 6

Evaluation of entrepreneurship education

Kaupallisten kiihdyttämöohjelmien menestystekijät yrittäjien näkökulmasta

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä ovat kaupallisten kiihdyttämöohjelmien menestystekijöitä niihin osallistuneiden suomalaisten yrittäjien näkökulmasta. Tutkimuskysymykset koskivat mm. yrittäjien kokemuksia kiihdyttämöohjelmista ja niiden tarjoamista palveluista, sekä osallistumisen tuomista hyödyistä yrittäjille ja heidän yritykselleen.

Laadullisessa tutkimuksessa haastateltiin viittä Suomessa toimivaa tai toiminutta kasvuyrittäjää, jotka olivat osallistuneet kansainvälisiin kaupallisiin kiihdyttämöohjelmiin. Teoreettisena viitekehyksenä ja haastatteludatan analysoinnissa käytettiin aiempaa yrityskiihdyttämöjen menestystekijöitä koskevaa kirjallisuutta.

Tutkimus vahvistaa kirjallisuudessa esiintyvää käsitystä, jonka mukaan kiihdyttämön maine, uskottavuus ja sen tarjoamat verkostot ovat keskeisiä menestystekijöitä, jotka voivat auttaa yrittäjiä markkinoille pääsyssä. Haastatellut yrittäjät kokivat kiihdyttämöohjelman sisällön ja rakenteen, mentoroinnin, ja pääsyn rahoitukseen vähemmän tärkeinä menestystekijöinä.

Tutkimuksen teoreettiset kontribuutiot liittyvät kirjallisuuden tunnistaminen menestystekijöiden vahvistamiseen, sekä mahdollisen menestystekijöiden positiivisen kierteen kuvaamiseen. Käytännön implikaatiot voivat antaa syötteitä uusien ja nykyisten kiihdyttämöohjelmien suunnitteluun ja kehittämiseen.

Avainsanat: yrittäjyyskasvatus, kiihdyttämöohjelma, yrityskiihdyttämö, menestystekijät

Maisa Kantanen, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (Xamk) & Turun yliopisto

Learning outcomes in entrepreneurship education in higher education institutions

Entrepreneurship education (EE) is a growing part of higher education studies globally. Different EE practices produce learning outcomes, intended or unintended. The purpose of my study is to examine what kind of learning outcomes are pursued in entrepreneurship education practices in higher education institutions and how these different learning outcomes are achieved - and how this is showed up in scientific articles of entrepreneurship education.

My method is to do a literature review and search for scientific articles about learning outcomes of entrepreneurship education in higher education institutions (HEI) and analyze the selected articles. By learning outcomes, I mean for example the things what learners can do or what do they know at the end of the EE practice - which might be a different thing that what teachers intended to teach. Traditionally, the main domains of learning are cognitive, psychomotor, and affective learning and I am using this Bloom's taxonomy while analyzing the articles. Another model that I use is the teaching model framework of Fayolle & Gailly.

As a key result I hope to find out what kind of learning outcomes of EE are presented in scientific entrepreneurship education articles. The literature review contributes to understanding the current learning outcomes of EE in HEI. The findings of this study can be useful at practical level when planning and evaluating different EE practices in HEI.

Keywords: entrepreneurship education, learning outcomes, higher education

Teema 7

**Yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden
tutkimuksen tulevaisuuden näkymiä**

Theme 7

**Future prospects of entrepreneurship
education and entrepreneurship
research**

Kokemuksia valtakunnallista yrittäjyyskasvatustutkimuksesta ja näkökulmia nuorten yrittäjyyspotentiaaliin –case Ysimittari

Yrittäjyyskasvatus tutkimus on laajaa ja monipuolista (esim. Mwasalwiba, 2010). Tutkimus on vahvinta korkeakoulusektorilla ja on keskittynyt erityisesti opiskelijoiden yrittäjyysintention kehittymiseen (esim. Henry ja Lewis, 2018; Mwasalwiba, 2010). Viime vuosina perusasteella kohdentuva tutkimus on kuitenkin lisääntynyt. Tutkimus on kohdistunut esimerkiksi perusasteen opettajien yrittäjyyskasvatuskäytäntöjen tarkasteluun (esim. Ruskovaara ja Pihkala, 2015), yritysysteistyön rooliin perusopetuksessa (esim. Sommarström, 2021) ja yrittäjyyskasvatuksen johtamiseen (esim. Hämäläinen, 2018). Kuitenkin muun muassa Lackéus ym. (2019) toteavat, että perusopetuksen piirissä tapahtuva tutkimus on kansainvälisesti jäänyt varsin vähäiseen rooliin ja sitä on syytä vahvistaa.

Aiemman tutkimuksen perusteella tiedämme, että yksilöllinen yrittäjyyspotentiaali kehittyy jo nuorella iällä (Athayde, 2009; de Lourdes Cárcamo-Solís ym., 2017; Lackeus, 2013) ja näin olleen on syytä lisätä myös perusopetukseen suuntautuvaa yrittäjyyskasvatustutkimusta. Tässä tutkimuksessa tarkastellaankin laajan kansallisen yrittäjyyskasvatustutkimuksen toteuttamista sekä kyselytutkimuksen rakentamiseen liittyviä erilaisia näkökulmia. Lisäksi pohditaan perusopetukseen kohdistuvan tutkimuksen merkitystä yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen näkökulmasta.

Aineistona hyödynnetään paitsi tutkimushankkeen aikana kertynyttä laajaa case-aineistoa, myös Ysimittari-tutkimuksen laajan kvantitatiivisen tutkimusaineiston (N=27 309) tuloksia. Tavoitteena on tuottaa uusi näkökulma suomalaisen yrittäjyyskasvatuksen tutkimukseen sekä käytännölliseen yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen. Tutkimuksessa tarkastellaan aineistossa havaittuja tyttöjen ja poikien vastausten välisiä eroja ja pohditaan eron kaventamisen yrittäjyyskasvatuksen avulla.

Alustavana tuloksena voidaan todeta, että yrittäjyyskasvatustutkimus ja yrittäjyyskasvatuksen johtaminen, suunnittelu ja toteuttaminen hyötyvät kaikilla kouluasteilla merkittävästi perusopetukseen suuntaavaan tutkimuksen vahvistamisesta. Kun tiedämme paremmin, miten yrittäjyyspotentiaali muodostuu, voimme vahvistaa yrittäjyyskasvatuksen katkeamatonta polkua kouluasteelta toiselle.

Avainsanat: yrittäjyyspotentiaali, perusopetus, kysely

Kirsi Peura, Turun yliopisto

Minimum exposure to entrepreneurship – how and when university students in all fields encounter entrepreneurship as a phenomenon as part of their studies

This case is related to a goal of a multidisciplinary research university to integrate entrepreneurship to all fields of undergraduate education. Permeability of entrepreneurship was not primarily sought by compulsory entrepreneurship studies, but instead by ensuring that students are exposed to the idea and phenomenon of entrepreneurship in one form or another during their studies. The word exposure also expresses the goal of making the phenomenon familiar without the student having actively applied for entrepreneurship studies.

According to our knowledge, there are no pre-existing practices to conduct what is described here. The chosen approach recognizes, first, that, in the university context, entrepreneurship can refer to several semantically different phenomena such as self-employment, business creation or commercialization and, second, its relevance can be contested.

The development work was conducted in connection with the curriculum work and supported by the vice-rector for education. In practice, defining the exposure to entrepreneurship was realized by answering questions: 1) How and at what stage of studies do students encounter entrepreneurship? 2) How are the chosen ways of encountering entrepreneurship suitable for students in the field in question and do they support their typical career paths? 3) How are students guided to participate in entrepreneurship studies or how is their entrepreneurial path supported?

As a result, each faculty produced a written documentation that outlines their contextual interpretation and understanding of the relevance of entrepreneurship in their field(s) and the core courses or ways entrepreneurship is part of the curriculum. In some cases, the documentation outlines also key concepts and theories.

The work done provides a basis for curriculum work in the coming years. It is evidence of the burgeoning understanding of entrepreneurship as a cross-disciplinary topic which has priority been difficult to make advantageous for all fields in a multidisciplinary research university. Entrepreneurship lives in the university context in different "discursive spaces", which enables its genuine permeability. Hence, it can be important to seek after disciplinary solutions and relevance instead of a top-down one model for all.

Keywords: entrepreneurship, university education, curriculum work

Teema 8

**Kestävän kehityksen tavoitteet ja
yrittäjyyskasvatus**

Theme 8

**Sustainable development goals and
entrepreneurship education**

Tarja Römer-Paakkanen, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Maija Suonpää, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Maaseudun 50+ matkailuyrittäjät kestävän kehityksen edistäjiksi yrittäjyyskasvatuksen avulla

Eurooppalaisilla maaseutualueilla on erilaisia luonnon- ja kulttuurin voimavaroja, jotka voivat tuottaa kestäviä liiketoimintamahdollisuuksia maaseudun matkailuyrittäjille. Maaseudun 50+ ikäiset yrittäjät voivat muuttaa näitä resursseja houkutteleviksi, kilpailukykyisiksi ja kestäviksi matkailutuotteiksi. ENTRUST- hankkeessa on tutkittu, kuinka maaseutualueet voidaan pitää elinvoimaisina kestävän kehityksen ja yrittäjyyden avulla. Keskiössä ovat 50+ ikäiset yrittäjät, jotka haluavat hyödyntää omaa kokemustaan ja osaamistaan sekä toimia aktiivisina yhteiskunnassa.

Tässä artikkelissa esitellään tutkimusta, jonka tarkoituksena on selvittää: Miten maaseudun 50+ matkailuyrittäjät edistävät kestävästä kehitystä paikallisyhteisöissään?

Tutkimuksen viitekehys koostuu senioriyrittäjyydestä, kestävästä kehityksestä ja kestävästä matkailusta. Tutkimusten mukaan 50–64-vuotiaat pystyvät yleensä paremmin perustamaan ja pyörittämään yrityksiä kuin nuoremmat ja heidän yritykset myös menestyvät paremmin. 50+ yrittäjien menestys perustuu sosiaaliseen pääomaan ja kehittyneempiin verkostoihin. Heillä on vahvempi taloudellinen asema ja parempi kyky hyödyntää resursseja sekä luoda uskottavampia yrityksiä.

Tutkimus on monitapaustutkimus, jonka aineisto kerättiin puolistrukturoitujen, videoitujen haastattelujen avulla vuoden 2022 huhtikuun ja syyskuun välisenä aikana. Kussakin ENTRUST-hankkeen kumppanimaassa (Alankomaat, Irlanti, Suomi, Portugali ja Irlanti) tehtiin kaksi yrittäjän- tai yrittäjäpariskunnan haastattelua. Haastatteluissa keskityttiin siihen, miten maaseutualueiden senioriyrittäjät edistävät oman alueensa taloudellista, sosiaalista ja ekologista kestävyttä. Filmatuista puolistrukturoiduista haastatteluista tehtiin tulkinnat, joita tarkasteltiin uudelleen temaattisen analyysin avulla.

Haastatellut yrittäjät arvostavat oman lähialueensa kehittämistä ja sen historiallisen ja kulttuurisen perinnön säilyttämistä. Heille on tärkeää, että myös seuraava sukupolvi voi elää ja nauttia maaseudun rikkaudesta. Yrittäjien mukaan yhteistyö muiden paikallisten yrittäjien ja tuottajien kanssa on heille tärkeä mahdollisuus luoda kestävä matkailua.

Haastattelututkimuksen perusteella 50+ maaseutumatkailuyrittäjät voivat yhteistyössä muiden alueen toimijoiden kanssa vaikuttaa maaseudun sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristöllisen kestävyden edistämiseen. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää suunniteltaessa yrittäjyysvalmennusta potentiaalisille 50+ maaseutuyrittäjille.

Avainsanat: kestävä kehitys, maaseutumatkailu, matkailuyrittäjyys, senioriyrittäjyys

Annariikka Rosendahl, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Anette Kairikko, Turun ammattikorkeakoulu

Uhka vai mahdollisuus?

Kestävän kehityksen liiketoimintamahdollisuuksista kansainvälinen yrittäjyyden MOOC-kurssi

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (sustainable development goals) muodostavat 2020-luvun globaalin kompassin, joka ohjaa myös yritysten päätöksentekoa. Yrittäjyyskasvatuksen kenttää tämä haastaa kehittämään koulutuksia, joiden avulla kääntää ajattelutapa mahdollisuus- ja ratkaisukeskeiseksi ja kohti liiketoimintamahdollisuuksien tunnistamista sekä auttaa yrittäjiä ja yrityksiä liiketoimintamalliansa uudelleen kehittämisessä. Tämä oli kansainvälisen SDG4BIZ (Sustainable development goals for business opportunity recognition) projektin tavoitteena.

Projektissa suunniteltiin ja toteutettiin verkkokurssi yrittäjille, yritysten päättäjille ja henkilökunnalle sekä koulutusalan toimijoille. Kehittämisessä oli toteuttajia kuudesta eri Euroopan maasta ja kahdeksasta eri organisaatiosta. Kurssin luomisprosessi, sen pilotoiminen sekä laajalle yleisölle levittäminen tarjoavat kiinnostavan lähtökohdan kriittiselle reflektiolle.

Kurssin suunnittelussa nojattiin teoreettiseen tietoperustaan liittyen liiketoimintamahdollisuuksien tunnistamiseen sekä kestävän kehityksen mukaisiin liiketoimintamalleihin että vastuullisen liiketoiminnan kolmeen eri ulottuvuuteen: ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen vastuullisuus. Itse suunnittelutyössä käytettiin osallistavia yhteiskehittämisen menetelmiä.

Verkkokurssi muodostui viidestä moduulista, joista ensimmäinen oli yleisellä tasolla kestävän kehityksen tavoitteisiin ja liiketoimintamahdollisuuksiin keskittyvä ja seuraavat neljä eri toimialoille kohdentuvia. Kaikki moduulit rakennettiin seuraavien viiden osion mukaisesti SDG:t, konteksti, motivaatio, verkostot ja resurssit sekä liiketoimintamallit. Kokonaisuus käännettiin kuudelle kielelle ja lanseerattiin pilotoinnin jälkeen.

Kehittämistyön tuloksista nostoina: Kohderyhmän määrittelyn ja rajaamisen tärkeys korostui pilotoinnin myötä, sillä kouluttajien ja yrittäjien odotukset eroavat toisistaan merkittävästi. Yhdensuuntaisen verkkokurssin soveltuvuutta ilman vuorovaikutteista lisäosaa voidaan kyseenalaistaa tavoitteen saavuttamisessa, nimenomaan yrittäjäkohderyhmässä. Voidaan todeta myös, että SDG-koulutuksessa tarvitaan enemmän kulttuurisensitiivisyyttä. Havaitimme myös, että innovointi tarvitsee myös muunlaista tukea kuin mitä verkkokurssi voi tarjota.

Kokonaisuuden vaikuttavuus näyttää toteutuvan ensisijaisesti koulutusinstituutioiden kautta. Opitun kautta nousee uusia kehittämisideoita. Tämän lisäksi on tarve reflektoida yleisemmin MOOC-konseptin roolia yrittäjyyskasvatuksessa.

Avainsanat: kestävä kehitys, liiketoiminta, verkko-opetus, kansainvälinen yhteistyö

TURUN
YLIOPISTO

YHTEISTYÖSSÄ
IN COLLABORATION WITH

TURKU AMK

YKTS

Yrittäjyyskasvatuksen
Tutkimusseura ry

